

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΟΣ ΓΗΡΑΝΣΗ

**Προτάσεις νομοθετικού περιεχομένου και πολιτικής
για την προώθηση του εθελοντισμού σε άτομα
μεγαλύτερης ηλικίας**

Αειθαλεία
ευ ζην στις μεγαλύτερες ηλικίες

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ ΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ	4
2.	Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΑΤΟΜΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΓΗΡΑΝΣΗΣ	9
3.	ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΓΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ - ΑΡΝΗΤΙΚΑ	14
4.	ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ	16
4.1.	Νομικό πλαίσιο και πολιτικές για τον εθελοντισμό γενικά	16
	Βέλγιο	16
	Βουλγαρία	17
	Τσεχία	18
	Ιταλία	19
	Ολλανδία	20
	Ρουμανία	21
	Σερβία	22
	Ηνωμένο Βασίλειο	23
	Αυστραλία	23
4.2.	Πολιτικές για την απασχόληση και τον εθελοντισμό ατόμων μεγάλης ηλικίας	24
	Ενεργοί Ευρωπαίοι Πολίτες Μεγαλύτερης Ηλικίας: Ένας οδηγός για την Ευρωπαϊκή Ένωση	24
	Γερμανία	25
	Εσθονία – Φιλανδία – Λετονία - Πρόγραμμα Let us be active	26
	Γαλλία	26
	Αμερική	27
	Ιταλία - Η περίπτωση της Περιφέρειας Βασιλικάτα	27
	Νορβηγία	28
4.3.	Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα	33
5.	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	36
5.1.	Νομοθετικό πλαίσιο	36
5.2.	Φορείς Εθελοντισμού και Προγράμματα στην Ελλάδα	39
	5.2.1. Ο Οργανισμός Εθελοντισμού με την επωνυμία ΕΡΓΟ ΠΟΛΙΤΩΝ	39
	5.2.2. Ομοσπονδία Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	40

5.3. Αιτήματα – απόψεις – σχολιασμοί πριν την ψήφιση του νόμου 4873/2021	40
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ.....	45
7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	48
7.1. Εθνικές Στρατηγικές και Εθνικά Πλαίσια.....	48
7.1.1. Εθνική Στρατηγική για άτομα μεγάλης ηλικίας/συνταξιούχους.....	48
7.1.2. Εθνική Στρατηγική για τον Εθελοντισμό στην Ελλάδα. Εξειδίκευση για άτομα μεγάλης ηλικίας/συνταξιούχους.....	48
7.1.3. Συντονιστικό Κέντρο ομπρέλα. Εθνικός φορέας για τον Εθελοντισμό	48
7.1.4. Έρευνα/μελέτη για εθελοντισμό. Διευκρίνιση ρόλων φορέων και οργανώσεων	50
7.2 Τροποποίηση, βελτίωση, συμπλήρωση νομοθεσίας	50
7.3. Αποκέντρωση εθελοντισμού	51
7.4. Εθελοντική απασχόληση στη Δημόσια Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση	52
7.5. Αμοιβή/Εθελοντισμός.....	53
7.6. Λοιπές επιμέρους προτάσεις	53
7.6.1. Υποχρεωτική σύνταξη ετήσιων εκθέσεων	53
7.6.2. Μελέτη σύνταξης οδηγού που θα απευθύνεται στις εθελοντικές οργανώσεις και στους εθελοντές	54
7.6.3. Δημιουργία Helpdesk καταγγελιών/παραβιάσεων	54
7.7. Ευαισθητοποίηση - Επιμόρφωση – Εκπαίδευση	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57

Το έργο «Αειθαλεία: Ολιστικό πρόγραμμα για τον εθελοντισμό ατόμων τρίτης ηλικίας και την ενεργή συμμετοχή τους στα κοινά» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος *Active citizens fund*, με φορέα υλοποίησης την ΑμΚΕ ΕΛΙΕ – Προγράμματα Εθελοντικής Εργασίας και εταίρους το Πανεπιστήμιο Πατρών, την ΠΡΟΟΨΙΣ Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε. και την ΟΤΕAcademy.

Το πρόγραμμα *Active citizens fund*, ύψους € 15 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως *EEA Grants*. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος *Active citizens fund* για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το *SolidarityNow*. Διαβάστε περισσότερα εδώ: www.activecitizensfund.gr

1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ ΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

Ο εθελοντισμός δηλώνει την επιθυμία του ατόμου να συνεισφέρει στο κοινό καλό, την ενεργή του συμμετοχή, την αλληλεγγύη και αποτελεί τις περισσότερες φορές, στάση ζωής. Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα παίρνει τη μορφή της κοινωνικής προσφοράς. Ο εθελοντισμός συμβάλλει στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών και παράλληλα ασκεί θετική επίδραση σε εθελοντές και εθελόντριες.

Δεν υπάρχει ένας ακριβής ορισμός του εθελοντικού τομέα. Είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τους οργανισμούς που στοχεύουν στο ευρύτερο κοινωνικό όφελος, σε αντίθεση με οργανισμούς που στοχεύουν στο κέρδος.

«Ο Τρίτος Τομέας» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τους οργανισμούς που δεν είναι ούτε δημόσιοι ούτε ιδιωτικοί. Οι περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Ο εθελοντισμός είναι μια εργασία που προσφέρεται χωρίς αμοιβή. Αποτελεί μια εκδήλωση κοινωνικής συμπεριφοράς όπου το άτομο, χωρίς το κίνητρο της υλικής ανταμοιβής, προσφέρει τον ελεύθερο του χρόνο για ένα κοινωφελή σκοπό, είτε με δική του πρωτοβουλία είτε στο πλαίσιο μιας ομάδας ή φορέα.

Ο εθελοντισμός έρχεται να αντισταθμίσει την τάση που επικρατεί στις σύγχρονες κοινωνίες, να αξιολογούνται όλα σύμφωνα με την χρηματική τους αξία. Δεν είναι όμως ασυνήθιστο να παρέχονται χρήματα για την κάλυψη των δαπανών των εθελοντών, όπως σε περιπτώσεις μετακίνησης, διαμονής ή διατροφής. Επομένως, είναι αναγκαίο να διαφοροποιηθούν αυτά τα έξοδα από την πραγματική αμοιβή.

Ο σύγχρονος εθελοντισμός προχωρά πέρα από τις παραδοσιακές του μορφές (φιλανθρωπία, αλληλοβοηθητικά σωματεία) και περικλείει μια δυναμική ενεργή συμμετοχή των εθελοντών που εμπλέκονται σε φορείς ή οργανώσεις.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες βλέπουμε μια ριζική επανεκτίμηση της κοινωνικής πολιτικής, ειδικά στην Ευρώπη, με την Ευρωπαϊκή Ένωση να προσπαθεί να αναδείξει την εθελοντική εργασία ως βάση της κοινωνίας των πολιτών, με αναφορές στη Λευκή Βίβλο για τη διακυβέρνηση. Ο εθελοντικός τομέας αναδεικνύεται σ' ένα σημαντικό μέρος της οικονομίας στις δυτικές χώρες και ένα τμήμα του πληθυσμού συμμετέχει ενεργά στη δυναμική εξέλιξη της κοινότητας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο αριθμός των εθελοντικών οργανώσεων ολοένα να μεγαλώνει και να αναπτύσσεται. Οι κυβερνήσεις λαμβάνουν πρωτοβουλίες, για να διευκολύνουν την εθελοντική δράση ενάντια στον κοινωνικό και πολιτικό αποκλεισμό.

Οι εθελοντές σε διάφορες οργανώσεις αναλαμβάνουν ποικίλους ρόλους, ανάλογα με την εμπειρία και τις ικανότητες τους. Διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην υγεία και στην κοινωνική φροντίδα, κάτω από δύσκολες συνθήκες. Ειδικότερα, ο εθελοντισμός προάγει τη βελτίωση της εμπειρίας των ασθενών στα νοσοκομεία, την οικοδόμηση στενότερης σχέσης μεταξύ των υπηρεσιών και της κοινότητας, την αντιμετώπιση των ανισοτήτων στον τομέα της ψυχικής υγείας και προώθηση της σε όλες τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες και την υποστήριξη μιας ολοκληρωμένης φροντίδας για τα άτομα που αντιμετωπίζουν πολλαπλές ανάγκες.

Η έννοια του εθελοντισμού βασίζεται κυρίως στη συνειδητή και ανιδιοτελή προσφορά των ανθρώπων προς τους συνανθρώπους τους και την κοινωνία. Η Ευρωπαϊκή Χάρτα για τα Δικαιώματα και τις Υποχρεώσεις των Εθελοντών ορίζει τον εθελοντή ως ένα άτομο που, με τη δική του ελεύθερη βούληση, εκτελεί δραστηριότητες για μη εμπορικούς σκοπούς, που ωφελούν την κοινωνία χωρίς οικονομική ανταμοιβή.

Στην Ελλάδα, αν και δεν υπάρχει επίσημος ορισμός για τον εθελοντισμό, το Άρθρο 2 του Χάρτη της Κοινωνικής Εταιρικής Υπευθυνότητας της Κοινωνίας των Πολιτών, όπως αναπτύχθηκε από τον Εθνικό Οργανισμό για τον Εθελοντισμό «Έργο Πολιτών», ορίζει ως εθελοντισμό «κάθε δράση που υπηρετεί τους στόχους του κοινού καλού, είναι ενσυνείδητη και ανιδιοτελής, γίνεται με το πνεύμα της προσφοράς και υποστήριξης, πάντα με την ελεύθερη επιλογή και απόφαση του εθελοντή και του ατόμου που λαμβάνει την προσφορά της εθελοντικής δράσης. Ο εθελοντής οφείλει να έχει ακριβή αντίληψη των αναγκών που καλείται να καλύψει, καθώς και των δικών του δυνατοτήτων».

Η Ελληνική Ομοσπονδία των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων ορίζει τον εθελοντισμό ως την «εθελοντική δέσμευση ενός ατόμου να εργασθεί για μια συγκεκριμένη ή αορίστου χρόνου περίοδο, για το καλό της κοινωνίας χωρίς αμοιβή». Οι εθελοντές προσφέρουν το χρόνο και την ενέργειά τους και επωφελούνται από την προσωπική τους ανάπτυξη.

Σύμφωνα με την Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ) με θέμα “Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση“, η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορεί να ορισθεί, κατά τρόπο αφηρημένο, ως το σύνολο των οργανωτικών δομών, των οποίων τα μέλη εξυπηρετούν μέσω ενός δημοκρατικού διαλόγου και μιας διεργασίας κατανόησης, το γενικό συμφέρον και χρησιμεύουν ως μεσολαβητές μεταξύ των δημόσιων αρχών και των πολιτών.

Η ΟΚΕ αναφερόμενη στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών ορίζει ότι αυτή περιλαμβάνει:

- τους λεγόμενους “παράγοντες της αγοράς εργασίας”, δηλαδή τους κοινωνικούς εταίρους, τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των κοινωνικο-οικονομικών κύκλων που δεν είναι κοινωνικοί εταίροι με τη στενή έννοια του όρου
- τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες ενώνουν τους πολίτες για έναν κοινό στόχο όπως π.χ. οι οργανισμοί προστασίας του περιβάλλοντος και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι ενώσεις καταναλωτών, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, οι οργανώσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης κ.λπ. Στην κοινωνία των πολιτών συγκαταλέγονται επίσης εθνικές πλατφόρμες Μ.Κ.Ο., όπως η Ελληνική Πλατφόρμα Μ.Κ.Ο. για την Ανάπτυξη και η Ομοσπονδία Εθελοντικών Μ.Κ.Ο. Ελλάδας, οι οποίες εκπροσωπούν τα μέλη τους σε συλλογικούς φορείς Μ.Κ.Ο. σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως η CONCORD
- τις οργανώσεις της βάσης (δηλαδή τις οργανώσεις των οποίων τα μέλη προέρχονται από το κέντρο και από τη βάση της κοινωνίας και των οποίων οι στόχοι εξαρτώνται από αυτά τα μέλη), π.χ. τα κινήματα νέων, τις ενώσεις υπέρ της οικογένειας και όλες τις οργανώσεις συμμετοχής των πολιτών στον τοπικό και δημοτικό βίο
- τις θρησκευτικές κοινότητες

Όλες οι μορφές εθελοντισμού που υπάρχουν σε παγκόσμιο επίπεδο, παρουσιάζουν τρία χαρακτηριστικά ή κριτήρια. Παράλληλα, αυτά τα χαρακτηριστικά διαφοροποιούν με σαφήνεια τον εθελοντισμό από άλλες μορφές συμπεριφοράς, που εκ πρώτης όψεως μπορεί να μοιάζουν με τον εθελοντισμό. Συγκεκριμένα:

A. Απουσία οικονομικού κινήτρου

Αναφερόμαστε στον όρο «εθελοντισμός» όταν δεν υπάρχει οικονομικό όφελος. Φυσικά, ένας εθελοντής μπορεί να λαμβάνει χρήματα για τα έξοδα που πιθανόν χρειάζεται ώστε να ολοκληρώσει την εθελοντική του εργασία. Τα χρήματα αυτά συνήθως θεωρούνται ως μία μορφή αποζημίωσης για λειτουργικά έξοδα.

B. Ελεύθερη βούληση

Η ελεύθερη βούληση είναι ένα ισχυρό χαρακτηριστικό του εθελοντισμού. Είναι ένα βασικό κίνητρο για κάποιο άτομο ώστε να προσφέρει εθελοντικές υπηρεσίες. Ο εθελοντισμός είναι μια συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι το άτομο επιλέγει οικειοθελώς να κάνει κάτι, χωρίς να εξαναγκάζεται ή να δέχεται πιέσεις από τρίτους. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις που μπορεί ένα άτομο να

πιεστεί από το κοινωνικό περιβάλλον ή να αισθάνεται το ίδιο υποχρεωμένο να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο κοινωνικό σύνολο.

Γ. Οφέλη

Ο εθελοντισμός μπορεί και πρέπει να επιφέρει οφέλη τόσο στον ίδιο τον εθελοντή, όσο και σε ένα ευρύ πλήθος ατόμων, μέχρι ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο. Το κριτήριο αυτό διαχωρίζει τον εθελοντισμό από τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, όπως είναι ο αθλητισμός. Ωστόσο, στην περίπτωση που ένας αγώνας ποδοσφαίρου ή μια αθλητική διοργάνωση γίνεται για φιλανθρωπικό σκοπό, είναι και αυτός μία εθελοντική δραστηριότητα.

Ο εθελοντισμός είναι μια δραστηριότητα που αφορά στην παγκόσμια κοινωνία και ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή που η υφήλιος μαστίζεται από οικονομικές και κοινωνικές κρίσεις, από πολέμους και πανδημίες. Ο εθελοντισμός σχετίζεται άμεσα με την ευσυνειδησία, την ελευθερία σκέψης, έκφρασης και πράξης, την ανεξαρτησία και πρέπει να συνδυάζεται με επαγγελματισμό. Η αποτελεσματική διαχείριση των εθελοντών βοηθάει τα άτομα που θέλουν να προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο να αναπτύξουν επαγγελματική νοοτροπία, να ενδυναμώσουν και να διατηρήσουν σε υψηλά επίπεδα τη θέληση των ανθρώπων να συνεισφέρουν σε συλλογικές προσπάθειες. Επιπρόσθετα, βοηθάει τους ίδιους τους εθελοντικούς οργανισμούς να είναι πιο αποτελεσματικοί στις δράσεις τους, ευέλικτοι και να αναπτύσσονται. Παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ανά χώρα στον στρατηγικό σχεδιασμό, στον τρόπο συμμετοχής των πολιτών στις εθελοντικές δραστηριότητες καθώς και στο πλαίσιο λειτουργίας των εθελοντικών οργανώσεων.

Ο εθελοντισμός είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στην Σουηδία (50% του ενήλικου πληθυσμού συμμετέχει σε εθελοντικές δράσεις σε μόνιμη βάση). Και στις σκανδιναβικές χώρες, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ολλανδία τα ποσοστά είναι μεγάλα.

Η Ελλάδα, η Βουλγαρία, η Ιταλία και η Λιθουανία έχουν χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στον εθελοντισμό.

Μελέτες καταδεικνύουν ότι οι χώρες με μεγάλη ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους παρουσιάζουν και υψηλά ποσοστά εθελοντισμού.

Στην Ελλάδα, τον ρόλο του κοινωνικού κράτους έχει επωμιστεί σε μεγάλο βαθμό η οικογένεια.

Με αφορμή τη διαπίστωση για το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής της Ελλάδας στον εθελοντισμό, η κ. Αλαμάνου της ΜΚΟ ΚΛΙΜΑΚΑ αναφέρει πως «ο εθελοντισμός, ως ύψιστη μορφή κοινωνικής ευαισθησίας, ως έκφραση κοινωνικής ευθύνης ενεργών

και συνειδητοποιημένων πολιτών, και κυρίως ως στάση ζωής, δεν γίνεται πράξη σε ένα μεγάλο ποσοστό εθελοντών και εθελοντικών δράσεων. Συχνά η εθελοντική προσφορά, εκφράζεται ως ένα περιστασιακό χόμπι, είναι μεμονωμένη, αποσπασματική, βραχύχρονη, χωρίς ξεκάθαρους στόχους ή εξαντλείται σε μια στείρα, χωρίς προοπτική, φιλανθρωπία, ειδικότερα σε εορταστικές περιόδους όπου το συναίσθημα της προσφοράς και αλληλεγγύης προς τους κοινωνικά ασθενέστερους είναι πιο υψηλό. Επιπλέον, συχνά, ο εθελοντισμός, νοείται ως ένα βήμα διεξόδου που θα οδηγήσει στην εργασιακή ένταξη, ειδικότερα στις νεότερες ηλικίες ανέργων».

2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΑΤΟΜΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΓΗΡΑΝΣΗΣ

Πολλοί άνδρες και πολλές γυναίκες απολαμβάνουν μεγαλύτερη και υγιέστερη ζωή τα τελευταία χρόνια. Επίσης υπάρχουν άνθρωποι που συνταξιοδοτούνται νέοι, ενώ βρίσκονται ακόμη στην ενεργή τους φάση. Τα μεγάλης ηλικίας άτομα και οι συνταξιούχοι έχουν αρκετό χρόνο και ενέργεια για να αφιερώσουν σε ορισμένες από τις δραστηριότητες, που δεν μπόρεσαν να κάνουν λόγω επαγγελματικών βαρών και οικογενειακών ευθυνών. Παράλληλα πολλές ΜΚΟ και μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί αναζητούν βοήθεια από εθελοντές και εθελόντριες, επομένως είναι διαθέσιμες για τους συνταξιούχους.

Η γήρανση είναι μια από τις μεγαλύτερες κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις του 21ου αιώνα για τις Ευρωπαϊκές Κοινωνίες. Αυτό θα επηρεάσει όλες τις χώρες της Ε.Ε και πολλούς τομείς της πολιτικής. Μέχρι το 2025 περισσότερο από το 20% των Ευρωπαίων θα είναι 65 ετών και άνω, με μια σημαντική αύξηση του αριθμού των άνω των 80 ετών.

Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν ανακηρύξει τη δεκαετία 2021–2030 ως τη δεκαετία της υγιούς γήρανσης, με τον ΠΟΥ (Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας) να ηγείται της διεθνούς δράσης για τη βελτίωση της ζωής των ηλικιωμένων, των οικογενειών και των κοινοτήτων τους.

Την δεκαετία αυτή πολλά κράτη ενδιαφέρονται και κινητοποιούνται με συντονισμένη δράση για:

- την αλλαγή του τρόπου σκέψης και δράσης προς την μεγάλη ηλικία και τη γήρανση
- την ανάπτυξη κοινοτήτων με τρόπους που ενισχύουν τις ικανότητες των ηλικιωμένων
- την παροχή ατομοκεντρικών, ολοκληρωμένων υπηρεσιών φροντίδας και πρωτοβάθμιας υγείας που ανταποκρίνονται σε ηλικιωμένα άτομα
- την παροχή πρόσβασης στους ηλικιωμένους στη μακροχρόνια φροντίδα όταν τη χρειάζονται.

Οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της δεκαετίας θα επιδιώξουν τη συμμετοχή ηλικιωμένων, οι οποίοι θα συμμετέχουν πλήρως σε αυτήν την πολυμερή συνεργασία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναγνωρίσει τη σημασία του θέματος της γήρανσης, προωθώντας διάφορα μέτρα στον τομέα της πολιτικής. Επιγραμματικά αναφέρονται:

- Η ανακήρυξη του 2012 ως Ευρωπαϊκού Έτους για την Ενεργό Γήρανση και την Αλληλεγγύη μεταξύ των Γενεών, το οποίο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα βήματα προς την κατεύθυνση της αναγνώρισης της σημασίας της προώθησης μιας Ευρώπης φιλικής προς την ηλικία.

- Το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους Πολίτες 2014-2020», το οποίο χρηματοδοτείται ως ευκαιρία για την ανάπτυξη νέων ευρωπαϊκών προγραμμάτων, για την προώθηση της ένταξης και της συμμετοχής των ηλικιωμένων στην κοινωνία. Θέματα που δίνει προτεραιότητα είναι η Απασχόληση, η Συμμετοχή στην κοινωνία, η Ανεξάρτητη Διαβίωση, η Αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών.

- Πολιτικές και δράσεις για τη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς τρόπου ζωής των μεγάλης ηλικίας ατόμων, με θετικό αντίκτυπο σε πολλές διαστάσεις (οικονομικές, ανθρωπιστικές, πολιτιστικές, κοινωνικές κλπ.)

Ο εθελοντισμός διαδραματίζει κομβικό ρόλο στην προώθηση της ενεργού γήρανσης καθώς συμβάλλει σημαντικά στη σύνδεση μεταξύ των γενεών.

Οι πιο δημοφιλείς δράσεις εθελοντών συνταξιούχων είναι:

- Η καθοδήγηση νέων
- Η συγκέντρωση χρημάτων μέσω της πώλησης αντικειμένων
- Η διανομή / σερβίρισμα τροφίμων, που μπορεί επίσης να περιλαμβάνει την προετοιμασία φαγητού
- Η ενεργή συμμετοχή σε γενικές εργασίες, όπως η κατασκευή σπιτιού και η διατήρηση των πάρκων καθαρών
- Η παραγωγή και διανομή ρούχων
- Η διδασκαλία γενικά και διδασκαλία στα σχολεία

Οφέλη που προκύπτουν για τους συνταξιούχους και τους ηλικιωμένους όταν είναι εθελοντές

Έρευνες δείχνουν ότι οι εθελοντές απολαμβάνουν μεγαλύτερη διάρκεια ζωής. Αυτό συμβαίνει για τους παρακάτω λόγους:

A. Ο εθελοντισμός έχει κοινωνικά οφέλη

Οι συνταξιούχοι και οι ηλικιωμένοι δυσκολεύονται να διατηρήσουν μια ενεργή κοινωνική ζωή μετά τη συνταξιοδότηση. Το αποτέλεσμα περιλαμβάνει υψηλό ποσοστό θνησιμότητας, υψηλούς λογαριασμούς ιατρικής περίθαλψης και μεγαλύτερη πιθανότητα να αρρωστήσουν. Ο εθελοντισμός είναι ένας τρόπος για να παραμείνουν ενεργά κοινωνικοί και υγιείς για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τους παρέχει την ευκαιρία της αλληλοεπίδρασης με άλλα άτομα, συμπεριλαμβανομένων ενηλίκων και παιδιών.

B. Ο εθελοντισμός ενισχύει την υγεία

Οι ερευνητές έχουν εντοπίσει μια σειρά από οφέλη για την υγεία που συνδέονται με την εθελοντική δραστηριότητα των ηλικιωμένων ατόμων. Ωστόσο, το αν οι άνθρωποι επιλέγουν να προσφέρουν εθελοντική εργασία εξαρτάται από την υγεία τους, γεγονός που καθιστά δύσκολο να προσδιοριστεί ο βαθμός στον οποίο η καλύτερη υγεία των εθελοντών, σε σύγκριση με τους μη εθελοντές, μπορεί να αποδοθεί στον ίδιο τον εθελοντισμό. Μεταξύ των οφελών για την υγεία, που ενδεχομένως αποδίδονται στον εθελοντισμό, είναι η βελτίωση της αυτοαναφερόμενης υγείας. Οι εθελοντές τείνουν να έχουν υψηλότερη αίσθηση αυτοεκτίμησης και προσωπικού ελέγχου, τα οποία συνδέονται με την υιοθέτηση καλών συμπεριφορών υγείας. Για ορισμένα άτομα μεγάλης ηλικίας, ο εθελοντισμός δίνει διέξοδο από τα δικά τους σωματικά ή προσωπικά προβλήματα, ενθαρρύνοντας μια πιο θετική στάση απέναντι στην υγεία τους.

Πολλοί ηλικιωμένοι παραμένουν σε πνευματική εγρήγορση, πολλοί άλλοι βλέπουν μείωση της γνωστικής τους λειτουργίας. Οι αναμνήσεις τους είναι λιγότερο σίγουρες, ο εκτελεστικός τους σχεδιασμός ή η ικανότητά τους να σχεδιάζουν και να εκτελούν καθημερινές δραστηριότητες επιβραδύνεται και δυσχεραίνεται. Η διανοητική διέγερση που δημιουργείται από τον σχεδιασμό και την εκτέλεση διαφόρων εθελοντικών καθηκόντων βοηθά στην επιβράδυνση ή την αντιστάθμιση αυτής της κατάστασης. Ο εθελοντισμός περιλαμβάνει συχνά την αλληλεπίδραση και τον συντονισμό σχεδίων με άλλους και την υποχρέωση να εκτελέσει εγκαίρως μια εργασία (για παράδειγμα, την οργάνωση και το σερβίρισμα φαγητού για μια εκδήλωση). Η σωματική δραστηριότητα και η καρδιαγγειακή προπόνηση ενισχύουν επίσης τη γνωστική λειτουργία των ανθρώπων, μεταξύ άλλων, αυξάνοντας την εγκεφαλική δραστηριότητα.

Γ. Ο εθελοντισμός είναι καλός για την ψυχική υγεία

Η γήρανση αυξάνει τις πιθανότητες εμφάνισης προβλημάτων ψυχικής υγείας. Μερικά από τα κοινά προβλήματα μνήμης που σχετίζονται με τη γήρανση περιλαμβάνουν απώλεια μνήμης και ψυχοκινητικές ασθένειες.

Ένας από τους τρόπους επιβράδυνσης ορισμένων από αυτά τα ψυχικά ζητήματα, που σχετίζονται με την ηλικία, είναι να παραμείνουν δραστήριοι και να ενεργοποιήσουν έντονα τον εγκέφαλο. Ο εθελοντισμός παρέχει στους ηλικιωμένους την ευκαιρία να διατηρήσουν την επικοινωνία ζωντανή και την εγκεφαλική δραστηριότητα ενεργή. Σύμφωνα με έρευνα, το εβδομήντα τοις εκατό των ηλικιωμένων με συμπτώματα κατάθλιψης αισθάνθηκε καλύτερα μετά τον εθελοντισμό. Μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι οι εθελοντές και εθελόντριες μεγάλης ηλικίας είχαν χαμηλότερα ποσοστά κατάθλιψης από τους μη εθελοντές.

Δ. Ο εθελοντισμός παρέχει την ευκαιρία να επιστρέψουν στην κοινότητα

Ο εθελοντισμός παρέχει στα άτομα μεγάλης ηλικίας και τους συνταξιούχους ευκαιρίες να συνεισφέρουν στην κοινωνία. Στον εθελοντισμό, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και οι συνταξιούχοι ξεχωρίζουν από τους άλλους για τον πλούτο της εμπειρίας τους. Μπορούν να προσφερθούν εθελοντικά σε διαφορετικούς τομείς της ζωής όπου συγκλίνουν οι νεότερες γενιές και να προσφερθούν εθελοντικά ως μέντορες για να παρέχουν στους νέους χρήσιμες γνώσεις για τη ζωή.

Ε. Ο εθελοντισμός είναι σωματικά ευεργετικός

Καθώς οι άνθρωποι μεγαλώνουν, γίνονται όλο και λιγότερο δραστήριοι. Η έλλειψη σωματικών δραστηριοτήτων μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη καρδιακών προβλημάτων, παχυσαρκίας και προβλημάτων στις αρθρώσεις και τα οστά. Ο εθελοντισμός είναι ένας τρόπος να παραμείνουν δραστήριοι και να μειώσουν την πρόοδο αυτών των ασθενειών.

ΣΤ. Ο εθελοντισμός μπορεί να βοηθήσει τα άτομα μεγάλης ηλικίας να αποκτήσουν νέες δεξιότητες

Υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορεί να μην είχαν την ευκαιρία να μάθουν, όταν εργαζόνταν ενεργά ως νέοι. Ο εθελοντισμός παρέχει την ευκαιρία στους συνταξιούχους και στους ηλικιωμένους να εξερευνήσουν άλλους τομείς της ζωής και να αποκτήσουν ένα νέο σύνολο δεξιοτήτων.

Z. Ο εθελοντισμός είναι ευέλικτος

Η συνταξιοδότηση είναι μια περίοδος που όλοι περιμένουν να χαλαρώσουν και να είναι ελεύθεροι μετά από χρόνια ενεργού υπηρεσίας. Ωστόσο, οι μέρες μπορεί να γίνουν μοναχικές και βαρετές. Ο εθελοντισμός είναι ένας τρόπος να αντισταθμιστεί η πλήξη και να παραμείνουν ζωντανοί κοινωνικά. Το ενδιαφέρον για τον εθελοντισμό είναι ότι είναι πολύ ευέλικτος. Φτιάχνει ο καθένας το πρόγραμμά του σύμφωνα με το τι του ταιριάζει καλύτερα.

Ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους τα άτομα μεγάλης ηλικίας και οι συνταξιούχοι είναι εθελοντές, είναι να έχουν την ευκαιρία να συναναστραφούν και να αλληλοεπιδράσουν με άλλους ανθρώπους. Υπάρχουν δεξιότητες που απόκτησαν κατά τη διάρκεια των ενεργών χρόνων τους που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για καλύτερα αποτελέσματα.

Ο τοπικός εθελοντισμός είναι μια εξαιρετική ευκαιρία να συνδεθούν καλύτερα με την τοπική τους κοινότητα. Βοηθά επίσης το άτομο της μεγάλης ηλικίας να αναπτύξει καλύτερες δεξιότητες διαπροσωπικής σχέσης. Ο τοπικός εθελοντισμός βοηθά επίσης στο να μειωθεί το κόστος μεταφοράς.

3. ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΓΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ

Κίνητρα εθελοντισμού

Υπάρχουν πολλά κίνητρα που ωθούν τον κόσμο σε εθελοντική εργασία, με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία. Ποικίλλουν ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, τα ενδιαφέροντα και τον τόπο κατοικίας.

Παρόλο που οι εθελοντές παρέχουν το χρόνο τους χωρίς εξαναγκασμό ή αμοιβή, επιδιώκουν παράλληλα να μπορούν να επιλέγουν στο που θα προσφέρουν και να έχουν ως προϋπόθεση αφενός την ελεύθερη βούληση στις εθελοντικές υποχρεώσεις και αφετέρου μια αμοιβή τουλάχιστον για την κάλυψη των βασικών εξόδων, όταν αυτά υφίστανται. Άρα, για να ορίσουμε το τι είναι εθελοντισμός, πρέπει να λάβουμε υπόψη το κόστος και τα σχετικά οφέλη που δίνει στον εθελοντή. Οι περισσότεροι ορισμοί αναφέρουν ότι εθελοντής είναι αυτός που προσφέρει στη βάση ενός αλτρουιστικού κινήτρου.

Με βάση τα παραπάνω θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι η εθελοντική εργασία αποτελεί μια βασική έκφραση των ανθρωπίνων σχέσεων. Πηγάζει από την ανάγκη, που νιώθουν τα άτομα να συμμετέχουν ενεργά στο κοινωνικό σύνολο, ώστε να αισθάνονται ότι αυτό έχει σημασία για αυτούς και για τους άλλους. Είναι ένα πλαίσιο ευθύνης, μέσα από το οποίο τα άτομα μπορούν να φέρουν εις πέρας ένα έργο μόνα τους ή σε συνεργασία με άλλους, συνήθως χωρίς αμοιβή, παίρνοντας πολλές φορές την ανάλογη πρωτοβουλία, όταν αυτό καταστεί απαραίτητο. Το ήθος του εθελοντισμού είναι εμπιστοσύνη με τις αξίες της αλληλεγγύης, της αμοιβαιότητας και της εμπιστοσύνης, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ατόμου. Αποτελεί ένα ισχυρό μέσο για τη συμμετοχή των ατόμων στην αντιμετώπιση των προκλήσεων, μέσα από την προσφορά προσωπικού χρόνου, δεξιοτήτων και γνώσεων σε μια συνδυασμένη προσπάθεια, δίνοντας στα άτομα την ευκαιρία, να συμμετέχουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα.

Η επιθυμία και η ικανοποίηση για βοήθεια των συνανθρώπων και ιδιαίτερα των πιο ευάλωτων παίζουν τον πιο σημαντικό ρόλο. Είναι το κίνητρο που εμπνέει και ενδιαφέρει τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και ιδίως μετά την σύνταξη (οι εθελοντές μεγαλύτερης ηλικίας κινητοποιούνται σε εθελοντικές δράσεις περισσότερο από αλτρουιστικά κίνητρα).

Τα νεαρά άτομα έλκονται σε σημαντικό βαθμό και από την απόκτηση νέων γνώσεων, καθώς και από την εύρεση εργασίας και με βάση την εθελοντική τους απασχόληση.

Ο εθελοντισμός, τόσο για τους νέους όσο και για τους μεγαλύτερους, είναι ένα μέσον για την διεύρυνση της κοινωνικής τους ζωής. Όπως επίσης και μέσον αντιμετώπισης προσωπικών προβλημάτων.

Σημαντικό επίσης κίνητρο είναι και το αποτέλεσμα που θα επιφέρει στην κοινότητα (π.χ. η καθαριότητα, η φύτευση δένδρων κλπ.).

Τα τελευταία χρόνια η κλιματική αλλαγή/κρίση, ώθησε σημαντικό τμήμα της κοινωνίας σε έναν εθελοντισμό με αυξημένο αίσθημα κοινωνικής αλληλεγγύης. Η περίοδος επίσης της Πανδημίας ανέδειξε ένα πνεύμα ανιδιοτέλειας και προσφοράς προς τους συνανθρώπους, μια κοινωνία με αλληλεγγύη.

Μελέτες έχουν καταδείξει ότι και η προσωπικότητα των ατόμων παίζει σημαντικό ρόλο για την εθελοντική δράση, το ενδιαφέρον για τον συνάνθρωπο και ο χαμηλός εγωϊσμός.

Εμπόδια

Μελέτες καταδεικνύουν ότι το στοιχείο του κόστους (ουσιαστικά του χρόνου που διατίθεται για τον εθελοντισμό) αποτρέπει από την εθελοντική δράση, αφού θα μπορούσε το ίδιο χρονικό διάστημα κάποιος να εργάζεται για μεγαλύτερο εισόδημα. Η αρνητική αυτή κατάσταση δεν ισχύει για τους συνταξιούχους.

Αλλά και η εξάντληση, κόπωση και ψυχική κούραση, μπορεί να προκαλέσει αρνητική στάση απέναντι στον εθελοντισμό.

4. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ

4.1. Νομικό πλαίσιο και πολιτικές για τον εθελοντισμό γενικά

Παραθέτουμε την κατάσταση σε διάφορες χώρες για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία από σχετικές μελέτες σε ότι αφορά το ποσοστό του εθελοντισμού, το νομικό πλαίσιο και την πολιτική για τον εθελοντισμό.

Βέλγιο

Ποσοστό εθελοντισμού

Το 12,5% του πληθυσμού του Βελγίου άνω των 15 ετών είναι εθελοντές. Τα είδη εθελοντισμού περιλαμβάνουν τον αθλητισμό, την κοινωνική δράση, τις επαγγελματικές ενώσεις, την εκπαίδευση και κατάρτιση, τις τέχνες και τον πολιτισμό, τις δραστηριότητες αναψυχής.

Νομικό πλαίσιο

Ο εθελοντισμός παρακολουθείται σε ομοσπονδιακό επίπεδο, αλλά η γερμανική, η γαλλική και η φλαμανδική κοινότητα έχουν η καθεμία τη δική της καλή πρακτική στον εθελοντισμό, την οποία έχουν καθιερώσει με διατάγματα. Ο Νόμος για τα Δικαιώματα του Εθελοντή που τέθηκε σε ισχύ το 2006 ρυθμίζει μια σειρά θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων των αποζημιώσεων των εθελοντικών εξόδων και των ασφαλιστικών υποχρεώσεων. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή του Νόμου για τον Εθελοντισμό.

Πολιτική εθελοντισμού

Το Ανώτατο Συμβούλιο Εθελοντών που αποτελείται από εκπροσώπους Βελγικών ΜΚΟ ενεργεί ως συμβουλευτικό συμβούλιο σε ομοσπονδιακό επίπεδο, παρέχοντας συμβουλές, έρευνες και αξιολογήσεις στον τομέα του εθελοντισμού. Εκτός από το Ανώτατο Συμβούλιο Εθελοντών, δεν υπάρχει εθνικό κέντρο εθελοντών ή πόρων στο Βέλγιο. Υπάρχουν περιφερειακά και ειδικά κέντρα εθελοντισμού.

Σύμφωνα με την εθνική διοικητική δομή, υπάρχει μια πλατφόρμα εθελοντισμού στη γαλλόφωνη Βαλλονία και στη Φλάνδρα (Ολλανδόφωνη κοινότητα) που λειτουργούν ως οργανώσεις-ομπρέλα για τους εθελοντικούς οργανισμούς. Στο Υπουργείο Πολιτισμού, ένα γερμανόφωνο μέλος του προσωπικού έχει αναλάβει βασικό ρόλο στην υποστήριξη του εθελοντισμού.

Ποσοστό εθελοντισμού

Ο εθελοντισμός ήταν αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής ζωής κατά τον 19ο και τον 20ο αιώνα μέχρι το 1944. Στη συνέχεια μειώθηκε σημαντικά. Στις αρχές της δεκαετίας του '90, τα ποσοστά εθελοντισμού αυξήθηκαν, αλλά όχι αρκετά. Ο εθελοντισμός είναι πιο δημοφιλής στις ηλικίες 15-36 ετών. Το 34% των ανθρώπων δηλώνει ότι έχει βοηθήσει άλλους και το 5% συμμετέχει σε εθελοντικές ενέργειες τακτικά. Το 92% των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών δηλώνει ότι χρησιμοποιεί εθελοντές στην υλοποίηση των δραστηριοτήτων τους. Επειδή ο εθελοντισμός δεν ρυθμίζεται νομικά, δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία. Η Βουλγαρία βρίσκεται στην τελευταία θέση με βάση στατιστικά στοιχεία του CAF World Giving (Index 2017).

Νομικό πλαίσιο

Ο νόμος για τα νομικά πρόσωπα με μη κερδοσκοπικό σκοπό (2001) τροποποιήθηκε το (2017) και ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας των ΜΚΟ. Ορίζει τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς ως «ενώσεις και ιδρύματα που αυτοπροσδιορίζονται ως οργανισμοί που ασκούν δραστηριότητες για δημόσιο ή ιδιωτικό όφελος». Ο νόμος δεν προσδιορίζει τις εθελοντικές οργανώσεις ή τον εθελοντισμό ειδικότερα. Ένα νέο σχέδιο νόμου για τον εθελοντισμό παρουσιάστηκε στο Εθνικό Κοινοβούλιο τον Δεκέμβριο του 2017. Μερικές οργανώσεις πολιτών έχουν συμμετάσχει ενεργά σε αυτό το σχέδιο, όπως το Tulip Foundation, η Εθνική Συμμαχία για Εθελοντική Δράση, το Βουλγαρικό Κέντρο για το Μη Κερδοσκοπικό Δίκαιο και ορισμένες άλλες.

Πολιτική εθελοντισμού

Ο εθελοντισμός δεν ρυθμίζεται με νόμο και δεν υπάρχει δημόσιος φορέας υπεύθυνος για τον εθελοντισμό, από κανονιστική ή θεσμική σκοπιά. Υπάρχουν πολλές τοπικές και εθνικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στη στρατολόγηση, την εκπαίδευση και την υποστήριξη εθελοντών. Ο εταιρικός εθελοντισμός έχει γίνει πιο δημοφιλής τα τελευταία χρόνια. Στα τέλη της δεκαετίας του '90 ξεκίνησε μια Εθνική Συμμαχία για Εθελοντική Δράση και υποστηρίχθηκε από τα Open Society Foundations ως μια πανεθνική πλατφόρμα και δίκτυο οργανώσεων που εργάζονται με εθελοντές σε όλη τη χώρα. Προωθεί, στρατολογεί και εκπαιδεύει εθελοντές σε διάφορες δραστηριότητες. Η συμμαχία αυτή πραγματοποιεί μια ετήσια καμπάνια στα τέλη Νοεμβρίου για περισσότερα από 15 χρόνια.

Από το 2005, το Ίδρυμα Tulip λειτουργεί ως υποστήριξη σε εθελοντικές οργανώσεις στη Βουλγαρία προωθώντας τον εθελοντισμό και παρέχοντας ευκαιρίες χρηματοδότησης, εκπαίδευσης και δικτύωσης τόσο για τοπικές ομάδες σε μικρούς οικισμούς σε απομακρυσμένες περιοχές όσο και για εδραιωμένες οργανώσεις που εργάζονται με εθελοντές. Έχει χρηματοδοτήσει εκατοντάδες έργα που βασίζονται και προωθούν τον εθελοντισμό στη χώρα. Τα ετήσια βραβεία Volunteer Initiative of the Year ανακοινώνονται σε δημόσια τελετή από το Tulip Foundation και την Εθνική Συμμαχία για Εθελοντική Δράση την Παγκόσμια Ημέρα Εθελοντισμού, από το 2011. Τα τελευταία χρόνια ο Σύνδεσμος Time Heroes έχει αναπτύξει μια διαδικτυακή πλατφόρμα με σκοπό να δώσει τη δυνατότητα σε οργανώσεις πολιτών να προωθήσουν τον σκοπό τους και να στρατολογήσουν εθελοντές και εθελόντριες, καθώς επίσης και να επιτρέψουν στους ανθρώπους να βρουν και να επιλέξουν έναν σκοπό για υποστήριξη. Η πρακτική αυτή έχει μεγάλη απήχηση κυρίως στους νέους.

Τσεχία

Ποσοστό εθελοντισμού

Υπάρχει έλλειψη ευρέως διαθέσιμων και πρόσφατων στοιχείων για το ποσοστό του εθελοντισμού. Ωστόσο, το Εθνικό Κέντρο Εθελοντισμού (HESTIA) εκπόνησε μια έρευνα για τη μέτρηση των προτύπων του έργου και των αξιών του εθελοντισμού στις κοινωνίες της Τσεχίας και της Νορβηγίας το 2010 και παρήγαγε τα ακόλουθα ευρήματα.

Το 30% των πολιτών ασχολείται με τον επίσημο εθελοντισμό. Το 38% των πολιτών ασχολείται με τον άτυπο, ατομικό εθελοντισμό (ιδίως βοηθώντας τους γείτονες). Οι οργανωμένοι εθελοντές εργάζονται 11 ώρες το μήνα κατά μέσο όρο. Σχεδόν το 60% των εθελοντών προσφέρεται εθελοντικά στον ίδιο οργανισμό για περισσότερα από 3 χρόνια και το 75% παρείχε τη βοήθεια του τουλάχιστον μία φορά το μήνα. Οι εθελοντές είναι κυρίως άτομα που φοιτούν στο γυμνάσιο (35%) και στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση (40%). Μόνο το 24% των ατόμων με βασική εκπαίδευση είναι εθελοντές (52).

Νομικό πλαίσιο

Ο τσεχικός νόμος για την εθελοντική υπηρεσία (2003) δεν θεωρήθηκε νόμος-πλαίσιο για τον εθελοντισμό, καθώς κατευθύνει μόνο το κράτος προς τα ιδρύματα. Ο νόμος τροποποιήθηκε το 2011 και τέθηκε σε ισχύ το 2014 ως ο γενικός νόμος που υποστηρίζει και ορίζει τον εθελοντισμό και εισάγει επίσης πιστοποιητικά αξιολόγησης για τους εθελοντές που χρησιμεύουν ως επίσημη βεβαίωση επαγγελματικής κατάρτισης.

Πολιτική εθελοντισμού

Ο Υπουργός Εσωτερικών και το Τμήμα Πρόληψης του Εγκλήματος ρυθμίζει το Νόμο για την Εθελοντική Υπηρεσία. Αυτό το τμήμα είναι υπεύθυνο για τη διαπίστευση, την οικονομική υποστήριξη και παρακολούθηση των ΜΚΟ. Τα κρατικά ιδρύματα και οι τοπικές αρχές παρέχουν και προωθούν ορισμένες εθελοντικές δραστηριότητες. Το εθνικό κέντρο εθελοντισμού HESTIA, πραγματοποιεί εθελοντική έρευνα, κατάρτιση και εκπαίδευση για την προώθηση και υποστήριξη του εθελοντισμού. Δεν υπάρχει συστηματικά αναπτυγμένη υποδομή για εθελοντικές οργανώσεις. Υπάρχουν ορισμένα περιφερειακά κέντρα εθελοντισμού στη χώρα, πολλά από τα οποία διαχειρίζονται ανεξάρτητα από διαφορετικούς τοπικούς οργανισμούς. Ωστόσο, η πλειονότητα των περιφερειακών κέντρων εθελοντισμού είναι μέλη της Συμμαχίας για την Ανάπτυξη στον Εθελοντισμό και ορισμένα εργάζονται σε συνεργασία με την HESTIA. Ορισμένα βασικά πρότυπα ποιότητας για αυτά τα κέντρα εθελοντισμού θεσπίστηκαν κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Έτους Εθελοντισμού 2011, αλλά πολλά απομένουν ακόμη να εφαρμοστούν.

Ιταλία

Ποσοστό εθελοντισμού

Σύμφωνα με το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής το 12,6% των ενηλίκων είναι εθελοντές. Στο Βορρά το 16% του πληθυσμού είναι εθελοντές, ενώ στο Νότο το ποσοστό είναι 8,6%. Περισσότεροι άνδρες προσφέρονται εθελοντικά και οι εθελοντές είναι κατά μέσο όρο ηλικίας 56 ετών. Οι εθελοντικές δραστηριότητες συσχετίζονται με το επίπεδο εκπαίδευσης και την κοινωνικοοικονομική κατάσταση.

Νομικό πλαίσιο

Το 2016 ένας νέος νόμος για τη μεταρρύθμιση του τρίτου τομέα στην Ιταλία αναμόρφωσε το νόμο για τον εθελοντισμό. Αυτός ο νόμος δημιούργησε ένα δημόσιο μητρώο για όλες τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και τους οργανισμούς που λαμβάνουν δημόσια κεφάλαια, ευρωπαϊκά κονδύλια και ιδιωτικά κεφάλαια που συγκεντρώνονται μέσω δωρεών.

Πολιτική εθελοντισμού

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής υποστηρίζει τον εθελοντισμό μέσω της προώθησης της έρευνας για τον εθελοντισμό και τον τρίτο τομέα, της προώθησης εθελοντικών δραστηριοτήτων με συμπράξεις με δημόσιες αρχές, ιδιωτικούς οργανισμούς, ΜΚΟ και κοινωνικές επιχειρήσεις, συνεργασία με περιφέρειες για παροχή υπηρεσιών. Τα κέντρα εθελοντισμού μπορούν να διοικούνται από οργανισμούς του τρίτου τομέα και στοχεύουν στην παροχή

υποστήριξης και πληροφοριών για την ενίσχυση και την προώθηση του εθελοντισμού.

Ολλανδία

Ποσοστό εθελοντισμού

Τα αποτελέσματα από την έρευνα του Κεντρικού Γραφείου Στατιστικής «Κοινωνική συνοχή και ευημερία» 2012 – 2016, δείχνουν ότι το 49% του πληθυσμού άνω των 15 προσφέρεται εθελοντικά τουλάχιστον μία φορά το χρόνο. Οι εθελοντές συνεργάζονται με αθλητικούς συλλόγους, σχολεία, ιδρύματα φροντίδας, εκκλησίες, φιλοσοφικούς οργανισμούς και οργανώσεις νεολαίας. Κατά μέσο όρο, οι άνθρωποι αφιερώνουν 4,2 ώρες την εβδομάδα για την εθελοντική τους εργασία, το 36% αφιερώνουν λιγότερο από μία ώρα την εβδομάδα και το 25% από 1 έως 3 ώρες την εβδομάδα και από 3 έως 8 ώρες την εβδομάδα. Το 60% των ατόμων με υψηλή εκπαίδευση προσφέρεται εθελοντικά τουλάχιστον μία φορά το χρόνο σε σύγκριση με το 35% των ατόμων με χαμηλότερη ειδίκευση.

Νομικό πλαίσιο

Δεν υπάρχει Εθνική Χάρτα για τον εθελοντισμό. Ωστόσο η Ολλανδική Ένωση για τον Εθελοντισμό ασκεί πιέσεις προς αυτή τη κατεύθυνση. Πολλοί κανονισμοί που ισχύουν για το αμειβόμενο προσωπικό ισχύουν και για τους εθελοντές. Η απουσία ενιαίου νόμου για τον εθελοντισμό στην Ολλανδία δημιουργεί δυσκολίες για τους εθελοντές και τις εθελόντριες, καθώς πρέπει να περιηγηθούν στους διάφορους διαφορετικούς νόμους και κανονισμούς που ισχύουν γι' αυτούς.

Πολιτική εθελοντισμού

Με τον Νόμο για την Κοινωνική Στήριξη (2007), η κυβέρνηση αποκέντρωσε σε δημοτικό επίπεδο τόσο τη χρηματοδότησή της όσο και την πολιτική της συμμετοχής στην εθελοντική προσπάθεια. Ο νόμος ορίζει ένα εθνικό πλαίσιο υπεύθυνο για την παροχή κατευθύνσεων στους τοπικούς δήμους, την υποστήριξη τους να αναπτύξουν τη δική τους πολιτική και τους βοηθά να μειώσουν το διοικητικό τους έργο. Ο νόμος για την κοινωνική υποστήριξη (2015) μεταβιβάζει περαιτέρω αρμοδιότητες στους τοπικούς δήμους. Για παράδειγμα, η υγειονομική περίθαλψη έχει γίνει πιο αποκεντρωμένη. Στην Ολλανδία όλα τα κυβερνητικά τμήματα είναι υπεύθυνα για τον εθελοντισμό στον δικό τους τομέα. Υπάρχουν δύο εθνικά ιδρύματα που είναι υπεύθυνα για την υποστήριξη του εθελοντισμού. Η Ένωση Ολλανδικών Εθελοντικών Οργανώσεων Προσπάθειας, μια οργάνωση με 350 μέλη εθελοντικές οργανώσεις

που εργάζονται για την ενίσχυση του εθελοντισμού και το Ολλανδικό Κέντρο Κοινωνικής Ανάπτυξης, που είναι εθνικό συμβουλευτικό κέντρο γνώσης για τον εθελοντισμό. Υπάρχουν επίσης περίπου 300 τοπικά κέντρα εθελοντισμού σε όλη τη χώρα.

Ρουμανία

Ποσοστό εθελοντισμού

Από το 2010 έως το 2016, το ποσοστό του εθελοντισμού αυξήθηκε από 19% του ενήλικου πληθυσμού το 2010 σε 28% το 2016. Η πλειονότητα των ανθρώπων που προσφέρονται εθελοντικά προέρχονται από αστικές περιοχές και είναι ηλικίας κάτω των 30 ετών.

Νομικό πλαίσιο

Πριν το 1989 ο «εθελοντισμός» ήταν μια μορφή αναγκαστικής «πατριωτικής εργασίας». Το 1989 έφερε ένα κίνημα προς τον γνήσιο εθελοντισμό. Το νέο νομικό πλαίσιο (2001) για τον εθελοντισμό ρυθμίζει τα δικαιώματα και τις ευθύνες των οργανώσεων και των εθελοντών και επιτρέπει στα δημόσια ιδρύματα να προσλαμβάνουν εθελοντές. Λόγω ασυνέπειας σχετικά με την παρακολούθηση και αναφορά και υποστήριξη του εθελοντισμού, το 2014 εγκρίθηκε από τη Βουλή ο νέος νόμος για τον εθελοντισμό. Αυτή ήταν μια μεγάλη επιτυχία των ρουμανικών οργανώσεων της κοινωνίας. Ο Νόμος αναγνωρίζει επίσημα το κοινωνικό κεφάλαιο του εθελοντισμού και θεωρεί τον εθελοντισμό ως επαγγελματική εργασιακή εμπειρία.

Πολιτική εθελοντισμού

Οι δημόσιοι φορείς στον εθελοντικό τομέα εκτελούν διαφορετικούς ρόλους. Για παράδειγμα, τα διάφορα υπουργεία έχουν ρυθμιστικό ρόλο, ενώ ο Οργανισμός Κυβερνητικών Στρατηγικών έχει κατά κύριο λόγο συμβουλευτικό/συνεργατικό ρόλο. Το Υπουργείο Νεολαίας και Αθλητισμού έχει εμπλακεί σε ένα χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο με στόχο την ενίσχυση του αντίκτυπου και του ρόλου του εθελοντισμού στη Ρουμανία. Στον τομέα των ΜΚΟ υπάρχουν αρκετές εξέχουσες Οργανώσεις Εθελοντικής Συμμετοχής, π.χ. το Εθνικό Κέντρο Πόρων για τον Εθελοντισμό ή Pro Vobis, που αναπτύσσουν τον εθελοντισμό μέσω της εκπαίδευσης, της παροχής συμβουλών, της έρευνας και της διευκόλυνσης της δικτύωσης. Μεταξύ 1999 και 2011 βοήθησαν στη δημιουργία 35 εθελοντικών κέντρων σε όλη τη χώρα, και το 2001 αυτά τα τοπικά εθελοντικά κέντρα δημιούργησαν το Εθνικό Δίκτυο Τοπικών Κέντρων Εθελοντισμού στη Ρουμανία.

Ποσοστό εθελοντισμού

Δεν υπάρχουν ακόμη επίσημα στατιστικά στοιχεία για τα ποσοστά εθελοντών και δεν υπάρχει έρευνα μέτρησης επιπτώσεων.

Νομικό πλαίσιο

Νομικό πλαίσιο για τον εθελοντισμό θεσπίστηκε επίσημα στη Σερβία το 2010 όταν τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος για τον Εθελοντισμό. Ο νόμος ορίζει τον εθελοντισμό, περιγράφει τα δικαιώματα και τις ευθύνες των ενδιαφερομένων, προσφέρει την ευκαιρία για οργανωμένη εθελοντική εργασία και αναγνωρίζει την αξία του εθελοντισμού. Ο νόμος εξακολουθεί να μην υλοποιείται στην πράξη και το νομικό καθεστώς της εθελοντικής εργασίας δεν έχει επιλυθεί, γεγονός που αποτελεί εμπόδιο στον εθελοντισμό. Από το 2011, υπάρχει αυξανόμενη δυσαρέσκεια για τη νομοθεσία μεταξύ των ΜΚΟ νέων, με δημόσιες εκκλήσεις για αναθεώρηση της νομοθεσίας. Ο εθελοντισμός υπάγεται στη δικαιοδοσία του Υπουργείου Εργασίας, Απασχόλησης, Βετεράνων και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Πολιτική εθελοντισμού

Η υποδομή του εθελοντισμού στη Σερβία καθορίζεται από το πλαίσιο της πολιτικής για τη νεολαία και αντιμετωπίζεται ως νεανικός ακτιβισμός. Η Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία και το Σχέδιο Δράσης της στοχεύουν στην υποστήριξη των νέων στη Σερβία. Η Εθνοσυνέλευση της Δημοκρατίας της Σερβίας υιοθέτησε το Νόμο για τη Νεολαία, ο οποίος δημιούργησε ένα θεσμικό πλαίσιο για τη θέσπιση πολιτικών και φορέων για τη συμμετοχή της νεολαίας. Το Υπουργείο Νεολαίας και Αθλητισμού της Σερβίας εγκαινίασε την πλατφόρμα Mladi su zakon (Η νεολαία είναι ο νόμος) για να ενθαρρύνει τους νέους να προσφέρουν εθελοντισμό. Στην πλατφόρμα συμμετέχουν περισσότεροι από 40 σύλλογοι και 1500 νέοι κάθε χρόνο. Σύμφωνα με το Υπουργείο Νεολαίας και Αθλητισμού, υπάρχουν σήμερα 1228 οργανώσεις νεολαίας εγγεγραμμένες στη Σερβία. Πρόσφατα, οργανώσεις νεολαίας σχημάτισαν μια συμμαχία αποκαλούμενη ως «Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας της Σερβίας» και μια πλατφόρμα υπεράσπισης που συγκεντρώνει 97 οργανώσεις νέων. Επιδίωξη του είναι να βελτιώσει την κατάσταση των νέων μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων και της διατομεακής συνεργασίας. Υπάρχουν επίσης άτυπες πρωτοβουλίες πολιτών που προωθούν τον εθελοντισμό π.χ. την ηλεκτρονική πλατφόρμα όπου κάποιος μπορεί να δημοσιεύσει μια εθελοντική δράση αναζητώντας συμμετέχοντες.

Ηνωμένο Βασίλειο

Ποσοστό εθελοντισμού

Το 2016-2017, το 22% των ενηλίκων προσφέρθηκε εθελοντικά επίσημα και το 63% εθελοντικά επίσημα ή ανεπίσημα.

Νομικό πλαίσιο

Δεν υπάρχει θεσπισμένος νόμος για τον εθελοντισμό. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετές πράξεις, όπως ο νόμος για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία του 1974 που ισχύουν για τους εθελοντές, ως μέλη της κοινότητας.

Πολιτική εθελοντισμού

Το Γραφείο για την Κοινωνία των Πολιτών αναπτύσσει πολιτικές που σχετίζονται με τον εθελοντισμό και εκτελεί διακυβερνητικό έργο για την υποστήριξη του εθελοντικού τομέα, της κοινότητας και των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν υπάρχει νόμος για τον εθελοντισμό, αντί αυτού, υπάρχει μια σειρά από μη νομικά δεσμευτικά τοπικά συμβόλαια για κάθε περιοχή που καθορίζουν τα δικαιώματα και τις ευθύνες όλων των ενδιαφερομένων, καθώς και στρατηγικές εθελοντισμού που έχουν σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση των φραγμών στον εθελοντισμό. Το Εθνικό Συμβούλιο για Εθελοντικές Οργανώσεις, η Εθελοντική Ανάπτυξη της Σκωτίας, το Συμβούλιο Εθελοντικής Δράσης της Ουαλίας και η Υπηρεσία Εθελοντικής Ανάπτυξης της Βόρειας Ιρλανδίας είναι εθνικές εθελοντικές οργανώσεις που χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση και υποστηρίζουν τοπικές και περιφερειακές οργανώσεις εθελοντισμού. Στην Αγγλία υπάρχουν αρκετοί άλλοι φορείς υποδομής, συμπεριλαμβανομένου του NAVCA που εκπροσωπεί τοπικά συμβούλια για εθελοντική υπηρεσία, και του NCVO που είναι ο κύριος φορέας υποδομής για τον εθελοντικό τομέα στο σύνολό του.

Αυστραλία

Η Αυστραλία διαθέτει οργανωμένη εθνική στρατηγική εθελοντισμού και στο πλαίσιο αυτής δημοσιεύονται ετήσιες αναφορές. Η οργάνωση Volunteering in Australia ηγείται της Εθνικής Στρατηγικής για τον Εθελοντισμό, η οποία σχεδιάστηκε ώστε να παρέχει ένα σχέδιο για το μέλλον του εθελοντισμού στην Αυστραλία. Το έργο Εθνική Στρατηγική για τον Εθελοντισμό πραγματοποιείται το 2022, σε μια κρίσιμη στιγμή. Παράγοντες όπως η μεταβαλλόμενη φύση της εργασίας, η γήρανση του πληθυσμού, το αυξανόμενο κόστος ζωής και η αυξανόμενη ψηφιοποίηση επηρεάζουν τον εθελοντισμό.

4.2. Πολιτικές για την απασχόληση και τον εθελοντισμό ατόμων μεγάλης ηλικίας

Ενεργοί Ευρωπαίοι Πολίτες Μεγαλύτερης Ηλικίας: Ένας οδηγός για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Νοέμβριος 2013

Οι πολίτες μεγαλύτερης ηλικίας αποτελούν ένα σημαντικό και διαρκώς αυξανόμενο μέρος της ευρωπαϊκής κοινωνίας, της οικονομίας, του πολιτισμού και της ζωής. Ανεξάρτητα από τη ζοφερή οικονομική πραγματικότητα, το γεγονός αυτό θέτει πολλαπλά ερωτήματα ως προς το πώς μπορεί να διασφαλιστεί το ότι αυτοί οι πολίτες θα είναι ενσωματωμένοι στην κοινωνία και θα μπορούν να ασκούν όλα τα δικαιώματά τους (Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

Για περισσότερα από 10 χρόνια η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα AGE προωθεί το όραμα μιας κοινωνίας για όλους, όπου όλοι, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, καταγωγής, θρησκείας, αναπηρίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού, μπορούν να ασκήσουν ίσα δικαιώματα και να συμμετέχουν ενεργά στις κοινότητές τους. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους 2012 για την Ενεργό Γήρανση και την Αλληλεγγύη μεταξύ των Γενεών, η AGE προώθησε την ενεργό και υπεύθυνη γήρανση, καθώς επίσης και την αλληλεγγύη και συνεργασία μεταξύ των γενεών.

Το εγχειρίδιο «Ενεργοί Ευρωπαίοι Πολίτες Μεγαλύτερης Ηλικίας: Ένας οδηγός για την Ευρωπαϊκή Ένωση», έχει στόχο να βοηθήσει τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση να κατανοήσουν τη λειτουργία της ΕΕ, τα θέματα που τίθενται σε μια Ευρώπη που γηράσκει και να συνεισφέρουν ώστε η Ευρώπη να γίνει ένα καλύτερο μέρος στο οποίο θα μπορούμε όλοι μας να ζούμε, να δουλεύουμε και να γερνάμε καλύτερα.

Το έντυπο εκδόθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους 2012 Ενεργού Γήρανσης και Αλληλεγγύης μεταξύ των Γενεών και παρέχει μία επισκόπηση του νομικού και πολιτικού πλαισίου της ΕΕ που στηρίζει τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, αλλά και ενημέρωση σχετικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ.

Η εθελοντική προσφορά από άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ήταν μία από τις θεματικές προτεραιότητες του ευρωπαϊκού έτους του 2012 για την ενεργό γήρανση και την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Επίσης, κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Έτους Εθελοντισμού 2011, όπου έγινε ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για τη σημαντική συμβολή των εθελοντών, μεταξύ των οποίων πολλοί είναι ηλικίας άνω των 50, προωθήθηκαν τα αποτελέσματα στην κοινωνία και τις κοινότητες που ζουν.

Τα διάφορα προγράμματα της ΕΕ χρηματοδοτούν συχνά πρωτοβουλίες εθελοντών μεγαλύτερης ηλικίας, μέσω των οποίων καλλιεργείται η ενεργός συμμετοχή τους, τονίζοντας την κοινωνική διάσταση της ΕΕ.

Γερμανία

Το 1992, το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικογένειας, Ηλικιωμένων, Γυναικών και Νεολαίας θέσπισε το Εθνικό σχέδιο για τους ηλικιωμένους, για την υποστήριξη σχεδίων που βοηθούν τους ηλικιωμένους στην κοινωνία να ζήσουν μια ανεξάρτητη ζωή με ίσα δικαιώματα.

Μερικές εμπνευσμένες πρωτοβουλίες είναι:

Το νέο ομοσπονδιακό πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου «Ενίσχυση της συμμετοχής των ηλικιωμένων - Τρόποι εξόδου από τη μοναξιά και την κοινωνική απομόνωση στην τρίτη ηλικία» στοχεύει στην ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής των ηλικιωμένων άνω των 60 ετών για πρώτη φορά με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση και υλοποιήθηκε από 01/10/2020 έως 30/09/2022. Είναι το πρώτο πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στο είδος του, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της μοναξιάς και της κοινωνικής απομόνωσης στην τρίτη ηλικία και την ενίσχυση της οικονομικής ασφάλειας στην τρίτη ηλικία. Το πρότυπο αυτό πρόγραμμα έχει επίσης ως στόχο να δρομολογήσει την ανάπτυξη εξειδικευμένων δομών για την κοινωνική εργασία με ηλικιωμένους και μοναχικά ή/και κοινωνικά απομονωμένα άτομα στο χώρο. Οι φορείς υλοποίησης προβλέπεται να είναι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που ανήκουν σε έναν από τους έξι οργανισμούς-ομπρέλες της ανεξάρτητης οργάνωσης πρόνοιας στη Γερμανία, καθώς και άλλοι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί. Πρόκειται να υποστηριχθούν οικονομικά για να δοκιμάσουν και να τεκμηριώσουν τις κατάλληλες προσεγγίσεις σε συνεργασία με την τοπική διοίκηση εργασίας, τον δήμο και άλλους εταίρους.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι το κυβερνητικό πρόγραμμα «Κέντρο πολλαπλών γενεών» με περίπου 540 κέντρα πολλαπλών γενεών όπου οι άνθρωποι συναντιούνται και συμμετέχουν σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων σε στενή συνεργασία με τους τοπικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένης της τοπικής διοίκησης. Οι συνέργειες μεταξύ των γενεών αναπτύσσουν και καλλιεργούν την ανεξαρτησία, προωθούν την κοινωνική συμμετοχή και ένταξη και ενισχύουν την κοινωνική συνοχή.

Οι «ψηφιακοί άγγελοι» επισκέπτονται μέρη που συνήθως επισκέπτονται οι ηλικιωμένοι, όπως για παράδειγμα την πλατεία της αγοράς και σχεδιάζουν να φτάσουν σε πάνω από 450 τοποθεσίες

Εσθονία – Φινλανδία – Λετονία - Πρόγραμμα Let us be active

Το έργο «Let us be active» αποσκοπεί στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και της μοναξιάς μεταξύ των ηλικιωμένων στην Εσθονία, τη Φινλανδία και τη Λετονία μέσω της συμμετοχής τους σε εθελοντική εργασία. Ο πληθυσμός των ατόμων σε ηλικία συνταξιοδότησης αυξάνεται και η μοναξιά επηρεάζει αρνητικά τη συνολική υγεία και ευημερία τους. Η ιδέα είναι να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα που θα επιτρέπει στους ηλικιωμένους να παραμένουν ενεργοί και να συμμετέχουν στις κοινότητές τους μέσω εθελοντικής εργασίας

Το πρόγραμμα αναλύσει τις υπάρχουσες δραστηριότητες που είναι διαθέσιμες για τους ηλικιωμένους, εξετάζει τις ανάγκες τους στον τομέα του εθελοντισμού και παράγει κατευθυντήριες γραμμές για τους εργαζόμενους στον τομέα της κοινωνικής και υγειονομικής περίθαλψης για την προώθηση και υποστήριξη του εθελοντισμού των ηλικιωμένων. Διοργανώνονται εργαστήρια, συναντήσεις και εκδηλώσεις για ηλικιωμένους, εργαζόμενους στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικούς λειτουργούς για την ανάπτυξη της νέας μορφής εθελοντικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα, δημιουργείται η πλατφόρμα πληροφόρησης σε κάθε πόλη, την οποία διαχειρίζονται οι ίδιοι οι ηλικιωμένοι. Οι εμπειρογνώμονες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας υποστηρίζουν την υλοποίηση του έργου. Ως αποτέλεσμα του έργου αναμένεται να βελτιωθεί η κοινωνική ένταξη των ηλικιωμένων.

Γαλλία

Για την πρόληψη της μοναξιάς, την προαγωγή της υγείας και την ενίσχυση της θετικής προσέγγισης της γήρανσης, οι δημόσιες αρχές δημιούργησαν ένα εθνικό σχέδιο για την «καλή γήρανση (2007- 2009)» με στόχο να δώσουν τη δυνατότητα σε όσο το δυνατόν περισσότερους ηλικιωμένους να «γεράσουν καλά». Οι δραστηριότητες που περιλάμβανε το Σχέδιο αποσκοπούσαν στην εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων πρόληψης για την προσωπική υγεία και τις κοινωνικές σχέσεις. Είχαν επίσης ως στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων των ηλικιωμένων για την αύξηση της αυτονομίας τους και την υποστήριξη της υγείας και της ποιότητας ζωής τους στο σπίτι για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Για τους νέους συνταξιούχους, οι πρακτικές συστάσεις και συμβουλές ήταν να τους ενθαρρύνουν να τρώνε καλά και να κινούνται για να διατηρούν το μυαλό τους ενεργό, να μοιράζονται δραστηριότητες με φίλους και να παραμένουν συνδεδεμένοι, χωρίς να ξεχνούν πώς να υιοθετούν προστατευτικές συμπεριφορές για το σώμα και την υγεία τους.

Για τα άτομα ηλικίας 75 ετών και άνω, οι συστάσεις επικεντρώθηκαν περισσότερο στην προσαρμογή των δραστηριοτήτων του σώματος στην ηλικία. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στις γνωστικές λειτουργίες, τη διατροφή, τη σωματική δραστηριότητα, την πρόληψη της υγείας, το διαλογισμό και την αισιοδοξία που μπορούν να βοηθήσουν να απολαύσει κανείς τη ζωή του.

Το 2016 ψηφίστηκε ο νόμος που αφορούσε την προσαρμογή της κοινωνίας στη γήρανση. Ο νόμος βασίστηκε σε τρεις πυλώνες: την πρόβλεψη της απώλειας της αυτονομίας, την προσαρμογή της κοινωνίας στη γήρανση και την υποστήριξη των ατόμων που έχασαν την αυτονομία τους.

Αμερική

Ένας αυξανόμενος όγκος ερευνών δείχνει ότι οι ηλικιωμένοι ενήλικες που συμμετέχουν σε κοινωνικές και κοινοτικές δραστηριότητες διατηρούν την ψυχική και σωματική τους υγεία περισσότερο από τους άλλους ηλικιωμένους. Οι εθελοντικές δραστηριότητες είναι ένας τρόπος να παραμείνει κανείς κοινωνικά ενεργός μετά τη συνταξιοδότηση. Πέρα από τα πιθανά οφέλη για την υγεία των εθελοντών, οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, οι κυβερνήσεις και οι κοινοτικές ομάδες θεωρούν ότι η ενίσχυση του εθελοντισμού μεταξύ του αυξανόμενου ηλικιωμένου πληθυσμού προάγει διάφορους συμπληρωματικούς στόχους, όπως η παροχή υπηρεσιών σε όσους έχουν ανάγκη σε μια εποχή μειωμένων κρατικών πόρων, η βοήθεια στη λειτουργία μη κερδοσκοπικών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένων των εκκλησιών, των κοινοτικών ομάδων και των πολιτικών κομμάτων και καλλιέργεια μιας νέας γενιάς ηγετών, η ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών με τη συμμετοχή περισσότερων ανθρώπων στην κοινότητα. Πολλοί τοπικοί και εθνικοί κυβερνητικοί αξιωματούχοι πιστεύουν ότι η αύξηση του εθελοντισμού μεταξύ των ηλικιωμένων θα ήταν μια κατάσταση "win-win", με πολλαπλούς ωφελημένους.

Ιταλία - Η περίπτωση της Περιφέρειας Βασιλικάτα

Η Βασιλικάτα αποτελεί μια από εκείνες τις περιφέρειες της ιταλικής επικράτειας που έχουν επικεντρώσει την δράση τους ενάντια στην κοινωνική απομόνωση των ατόμων τρίτης ηλικίας. Ειδικότερα μέσα από τη δημιουργία κοινοτικών εργαστηρίων τα οποία προσφέρουν ακρόαση στους πολίτες που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες (μεταξύ των οποίων και ηλικιωμένοι), η περιφέρεια της Βασιλικάτα κατάφερε να κατευθύνει αυτές τις ομάδες του πληθυσμού μέσα από ψυχαγωγικές και κινητικές δραστηριότητες.

Η Βασιλικάτα, όπως και η περίπτωση της περιφέρειας Βένετο, έχει προβλέψει ορισμένες δράσεις για τη κατοχύρωση κοινωνικά ευάλωτων και αποκλεισμένων ομάδων όπως οι ηλικιωμένοι μέσω του δικού της θεσμικού πλαισίου.

Στο πρώτο άρθρο της υπ' αριθμ. διάταξης 970/2017 – «σύσκεψη περιφερειακού συμβουλίου» - προωθείται η εθελοντική εργασία και η ενθάρρυνση για συμμετοχή σε δραστηριότητες και υλοποίησης διάφορων προγραμμάτων που στοχεύουν στην επίτευξη ενός ισχυρότερου δεσμού και ολοκληρωμένης ένταξης στην κοινότητα εκείνων των πολιτών που κινδυνεύουν να αποκλειστούν και να περιθωριοποιηθούν, όπως οι ηλικιωμένοι. Η διάταξη αυτή προβλέπει και εξασφαλίζει πόρους προκειμένου να χρηματοδοτηθούν κοινοτικά εργαστήρια την διαχείριση των οποίων αναλαμβάνουν εθελοντικά σωματεία και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις με σκοπό να προωθήσουν την πληρέστερη ένταξη των ατόμων που είναι ήδη αποκλεισμένοι κοινωνικά ή κινδυνεύουν να αποκλειστούν (όπως τα άτομα τρίτης ηλικίας που βιώνουν καταστάσεις φτώχειας και απομόνωσης). Οι δραστηριότητες αυτών των κοινοτικών εργαστηρίων ενεργοποιούν τους ευάλωτους ηλικιωμένους με την συμμετοχή τους σε πολιτιστικά δρώμενα, όπως η εξερεύνηση τόπων, παραδόσεων και γενικότερα γνώσεων αναφορικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν ορισμένοι τόποι.

Νορβηγία

Αφιερώνουμε μεγαλύτερη έκταση στο παράδειγμα της Νορβηγίας, μιας και το Νορβηγικό μοντέλο σε ό,τι αφορά την ενεργό γήρανση αποτελεί πρότυπο.

Δράσεις Ενεργού Γήρανσης

Η περίπτωση της Νορβηγίας είναι ιδιαίτερη καθώς είναι σε καταλληλότερη θέση να διαχειριστεί ζητήματα που προκύπτουν σχετικά με την Τρίτη Ηλικία. Στη Νορβηγία έχει παρατηρηθεί μία σημαντική αύξηση του ρυθμού γήρανσης από το 2010, με το ποσοστό πληθυσμού των 65 και άνω, να φτάνει στο 18% το 2022 το οποίο είναι ελάχιστα μικρότερο από τον μέσο όρο των χωρών υψηλού εισοδήματος (19.4%) και σημαντικά μεγαλύτερο από το μέσο όρο των χωρών χαμηλού εισοδήματος (11.7%). Δημογραφικά, η Νορβηγία είναι μία μικρή και αραιοκατοικημένη χώρα με περίπου 5.3 εκατομμύρια κατοίκους, η οποία προληπτικά κατευθύνεται στην ανάπτυξη τόσο καινοτόμων όσο και οικονομικά αποδοτικών λύσεων για την βέλτιστη εξυπηρέτηση ενός ηλικιωμένου πληθυσμού. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική πρόοδος ως προς την ενεργό γήρανση. Τα ιδρύματα είναι προετοιμασμένα για την γήρανση του πληθυσμού λόγω διάφορων ενεργειών που έλαβαν χώρα την δεκαετία του 2000 και αφορούν τη δημιουργία περιβαλλόντων εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και τη μεταρρύθμιση των συστημάτων συνταξιοδότησης και υγειονομικής περίθαλψης. Από το 2015 και έπειτα έχει ακολουθηθεί μια στρατηγική που

ονομάζεται "More years - More Opportunities" η οποία σκοπεύει να φιλοξενήσει τον γηράσκοντα πληθυσμό και να απελευθερώσει ευκαιρίες στους τομείς των μεταφορών, του κοινοτικού προγραμματισμού, της εργασιακής ζωής χωρίς αποκλεισμούς, ενσωματώνοντας την τεχνολογία.

Πιο συγκεκριμένα, η κυβέρνηση της Νορβηγίας έχει υιοθετήσει τους εξής μηχανισμούς:

- Αύξηση περαιτέρω των ποσοστών απασχόλησης των ηλικιωμένων (άνω των 65 ετών)
- Μεγαλύτερη έμφαση στην επαγγελματική εξέλιξη και την επαγγελματική κινητικότητα (μετά τα 50)
- Επίτευξη μιας συνεκτικής εργασιακής ζωής
- Πληροφορίες βασισμένες στη γνώση, οικοδόμηση κατάλληλων συμπεριφορών σχετικά με τους ηλικιωμένους εργαζόμενους. Αποτροπή της πρόωρης άδειας από το εργατικό δυναμικό λόγω μειωμένων παροχών υγείας και κοινωνικής ασφάλισης
- Επανεξέταση των ανώτατων ορίων ηλικίας στον επαγγελματικό βίο σε συνεννόηση με τους κοινωνικούς εταίρους
- Μείωση των διαφορών μεταξύ των επαγγελματικών συνταξιοδοτικών συστημάτων σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα
- Ανάπτυξη νέας στρατηγικής για την εργοδοτική πολιτική στον κρατικό τομέα
- Βελτίωση του τομέα της υγείας και της περίθαλψης ως καλός χώρος εργασίας για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους

Η Νορβηγία γενικότερα αποτελεί κράτος πρότυπο των Βόρειων χωρών με ολοκληρωμένο σύστημα υγείας, αλλά και κοινωνικής πρόνοιας.

Το Όσλο, ως πρωτεύουσα, αντιπροσωπεύει πλήρως το μοντέλο ευημερίας που έχει αναπτύξει το Νορβηγικό κράτος. Ειδικότερα έχει καταφέρει, μέσω μιας διατομεακής συνεργασίας, να αποτελέσει μια πόλη φιλική προς τους ηλικιωμένους δημιουργώντας ένα περιβάλλον που ενισχύει και εξελίσσει την έννοια της ενεργού γήρανσης.

Στο πλαίσιο αυτού του εγχειρήματος έγινε η επιλογή μιας πιλοτικής περιοχής (περιφέρεια Nordre Aker) για την εφαρμογή μέτρων και δράσεων φιλικών προς την Τρίτη Ηλικία. Αυτά τα μέτρα εστιάζουν σε μια σειρά από διάφορες δράσεις όπως οι ευέλικτες λύσεις μεταφορών, η ανάπτυξη τοπικών περιοχών φιλικών προς τους ηλικιωμένους, η ενεργοποίηση – κινητοποίηση – ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού, οι ψηφιακές πλατφόρμες συντονισμού του εθελοντισμού και η καθοδήγηση - εκπαίδευση των τοπικών επιχειρήσεων σε θέματα που αφορούν την άνοια και ενισχύουν την φιλικότερη αντιμετώπιση σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες

όπως είναι οι ηλικιωμένοι. Οι εμπειρίες από αυτό το πιλοτικό πρόγραμμα και στις δύο περιφέρειες Frogner και Sagene θα αποτελέσουν τη θεμελιώδη βάση τόσο για τη μετάδοση περαιτέρω γνώσεων όσο και την εφαρμογή αντίστοιχων μέτρων σε διαφορετικές περιοχές.

Για το Όσλο, η εξέλιξη, η ανάπτυξη και η ευημερία της πόλης είναι καθήκον όλων των πολιτών και όλοι οι πολίτες θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε αυτήν. Αυτό δηλαδή που σε περιπτώσεις άλλων κρατών φαινομενικά παρουσιάζεται ως καταναγκαστικό έργο, στην περίπτωση του Όσλο αποτελεί ευκαιρία.

Οι ηλικιωμένοι, προβλέπεται να έχουν καλύτερες και πιο πολλές ευκαιρίες ώστε να έχουν συμμετοχή:

α) στο δημόσιο διάλογο – ακρόαση,

β) στον εθελοντικό τομέα και να συμμετέχουν στην επαγγελματική ζωή για όσο το δυνατόν περισσότερο.

Επιπροσθέτως έχουν αναπτυχθεί καλύτερες και πιο ολοκληρωμένες δραστηριότητες για τους ηλικιωμένους που σχετίζονται με την τέχνη και τον πολιτισμό.

Εθελοντισμός Τρίτης Ηλικίας

Υπάρχουν ρυθμίσεις συνεργασίας μεταξύ γηροκομείων, θρησκευτικών κοινοτήτων, νηπιαγωγείων, σχολείων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αθλητικών ομάδων, πολιτιστικών συλλόγων, οίκων ευγηρίας, κέντρα ηλικιωμένων ώστε όλες οι ηλικιακές ομάδες (νέοι και ηλικιωμένοι) να μπορούν να συνδιαλέγονται - συναντηθούν και να προσφέρουν εθελοντικά ο ένας τον άλλον.

Δίνεται προτεραιότητα ώστε οι ηλικιωμένοι να έχουν την δυνατότητα να δραστηριοποιούνται με διάφορες εργασίες για το σπίτι, να συνεισφέρουν στην εκπαίδευση των παιδιών στα νηπιαγωγεία, να συνεισφέρουν στα μοναχικά παιδιά μέσω πόρων ή μέσω της μόρφωσης τους της κατάρτισης τους, κλπ.

Ενισχύεται η όσο το δυνατόν πιο ομαλή μετάβαση από τον εργασιακό βίο στη συνταξιοδότηση με τη συνεργασία μεταξύ περιφερειών και εθελοντικών οργανώσεων.

Έχουν συσταθεί περισσότερα εθελοντικά κέντρα, κατάλληλα στελεχωμένα από άτομα με ειδική ευθύνη για την λειτουργία και τον συντονισμό, δημιουργώντας δίκτυα που στοχεύουν στη βοήθεια και παροχή συμβουλών - κατευθύνσεων σε οίκους ευγηρίας, κέντρα ηλικιωμένων και γηροκομεία. Πρωθείται η ανάπτυξη συνεργασιών με τον εθελοντισμό με έμφαση στα άτομα μεγάλης ηλικίας.

Η περίπτωση του Δήμου Τρόντχαϊμ

Ο Δήμος του Τρόντχαϊμ (η τέταρτη μεγαλύτερη αστική περιοχή στη Νορβηγία με πληθυσμό σχεδόν 198.000 κατοίκους) ακολουθεί τα βήματα του Όσλο ως μια πόλη φιλική προς τους ηλικιωμένους. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της πόλης εν συγκρίσει με άλλους Δήμους, είναι πως οι ηλικιωμένοι και η συμμετοχικότητα αυτών αποτελούν μέρος των κανονικών λειτουργιών του Δήμου. Αυτό συμπεραίνεται εύκολα αν αναλογιστεί κανείς ότι ο Δήμος του Τρόντχαϊμ έχει αφενός καθιερώσει συναντήσεις ηλικιωμένων σε εγκαταστάσεις του Δήμου και αφετέρου έχει δημιουργήσει ένα ψηφιακό «κουτί προτάσεων», όπου οι ηλικιωμένοι δύνανται να υποβάλλουν τις προτάσεις τους για ζητήματα που τους απασχολούν και σχετίζονται με τη καθημερινότητα τους.

Σημαντικό ρόλο τόσο στη προώθηση των ζητημάτων που απασχολούν τους ηλικιωμένους όσο και στον σχεδιασμό δράσεων / πολιτικών, διαδραματίζει το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Συνταξιούχων.

Ένα από τα κυριότερα θέματα που απασχολεί τα ηλικιωμένα άτομα έχει να κάνει με την προσβασιμότητα (μέσα μεταφοράς, οδικά δίκτυα, πεζοδρόμια κ.λπ.), την κουλτούρα και τις δραστηριότητες. Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψιν τις προτάσεις, τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς των ηλικιωμένων, ο Δήμος σε συνεργασία με το γνωμοδοτικό Συμβούλιο Συνταξιούχων ανέλαβε δράσεις για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων.

Το Νορβηγικό μοντέλο, για την προώθηση της εθελοντικής εργασίας στην τρίτη ηλικία, αποτελεί πρότυπο για πολλές χώρες που επιθυμούν να αξιοποιήσουν τον πολύτιμο δυναμικό των εθελοντών συνταξιούχων. Το Νορβηγικό μοντέλο επιδιώκει να ενθαρρύνει τους συνταξιούχους να είναι ενεργοί και χρήσιμοι στην κοινωνία μέσω της εθελοντικής εργασίας, προσφέροντας υποστήριξη, εκπαίδευση και ευκαιρίες για συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες που ωφελούν την κοινότητα.

Οργανωτική Δομή

Έχει συσταθεί ένα Εθνικό Κέντρο Εθελοντισμού, γνωστό ως "Frivillighet Norge". Είναι ένας οργανισμός-ομπρέλα που προωθεί και υποστηρίζει τον εθελοντισμό και τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη Νορβηγία. Λειτουργεί ως κέντρο αναζήτησης πόρων για τις εθελοντικές οργανώσεις, παρέχει πληροφορίες και κατάρτιση, προωθεί και υποστηρίζει τον εθελοντισμό στη χώρα. Ο οργανισμός αυτός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον συντονισμό και την προώθηση των εθελοντικών δραστηριοτήτων σε εθνικό επίπεδο.

Πρωθείται η συνεργασία με τοπικούς οργανισμούς και κοινότητες για τη δημιουργία τοπικών κέντρων εθελοντισμού.

Οικονομική ενίσχυση για τους εθελοντές συνταξιούχους

Η οικονομική ενίσχυση για εθελοντές και εθελόντριες συνταξιούχους στο Νορβηγικό μοντέλο επικεντρώνεται σε φορολογικά και άλλα οικονομικά κίνητρα για την προώθηση της εθελοντικής εργασίας.

Φορολογικές Παροχές

Στην Νορβηγία αλλά και σε πολλές άλλες χώρες, οι εθελοντικές εργασίες μπορεί να δικαιολογήσουν φορολογικές παροχές. Αυτό σημαίνει ότι οι εθελοντές συνταξιούχοι μπορεί να έχουν οφέλη όπως φοροαπαλλαγές ή μειώσεις φόρου για τον χρόνο που αφιερώνουν στην εθελοντική εργασία.

Ειδικές Φορολογικές Κατηγορίες

Δημιουργία ειδικών φορολογικών κατηγοριών για εθελοντές και εθελόντριες συνταξιούχους, που μπορεί να προσφέρουν χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή για τα εισοδήματά τους από την εθελοντική εργασία.

Καθορισμός Φορολογικών Ελαφρύνσεων για Δραστηριότητες:

Στηριζόμενοι στον συμμετέχοντα, οι φορολογικές αρχές μπορούν να εξετάσουν την επιστροφή των δαπανών που καταβάλλονται για δραστηριότητες που σχετίζονται με την εθελοντική εργασία, όπως ταξίδια και αγορές εξοπλισμού.

Φορολογικές Παροχές για Εκπαίδευση και Κατάρτιση:

Οι εθελοντές συνταξιούχοι που συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων μπορεί να έχουν φορολογικά πλεονεκτήματα.

Άλλες παροχές/ενισχύσεις

Τέλος σε συνέχεια των οικονομικών ενισχύσεων που υπάρχουν και σε άλλες χώρες και πριν αναφερθούμε στην Ελλάδα, θα καταγράψουμε ορισμένες από αυτές τις παροχές.

Πρόσβαση σε Υπηρεσίες και Παροχές

Ορισμένες χώρες προσφέρουν ειδικές παροχές ή ελαφρυντικά στους εθελοντές συνταξιούχους, όπως δωρεάν ιατρική φροντίδα, δωρεάν μετακινήσεις με μέσα μαζικής μεταφοράς, ή άλλες κοινωνικές υπηρεσίες.

Τα οικονομικά κίνητρα επιδιώκουν να αυξήσουν τον κίνητρο των συνταξιούχων για τη συμμετοχή τους στην εθελοντική εργασία, ενθαρρύνοντάς τους να διαθέσουν χρόνο και ενέργεια για το κοινό καλό. Επιπλέον, αυτά τα οικονομικά κίνητρα

βοηθούν στη διατήρηση της οικονομικής ευεξίας των εθελοντών συνταξιούχων καθώς συμμετέχουν σε εθελοντικές δραστηριότητες.

Κατάρτιση και Εκπαίδευση

Προσφορά εκπαίδευσης και καθοδήγησης στους εθελοντές και εθελόντριες συνταξιούχους για τις εθελοντικές δραστηριότητες. Κατάρτιση για την ανάπτυξη δεξιοτήτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε εθελοντικά προγράμματα.

Κοινωνικά Δίκτυα και Ομάδες Συνταξιούχων

Δημιουργία κοινοτικών κέντρων όπου οι συνταξιούχοι μπορούν να συναντιούνται και να συζητούν τη συμμετοχή τους σε εθελοντικές δραστηριότητες. Οργάνωση ομάδων συνταξιούχων για την ανταλλαγή ιδεών και την υποστήριξη της συμμετοχής τους σε εθελοντικά προγράμματα

Ευέλικτα Προγράμματα εργασίας

Προσφορά ευέλικτων ωραρίων εργασίας για τη συμμετοχή των συνταξιούχων σε εθελοντικές δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τον χρόνο και τις προτεραιότητές τους.

Συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς

Συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για τη δημιουργία ευκαιριών εθελοντικής εργασίας σε διάφορους τομείς, όπως υγεία, παιδεία, κοινωνική πρόνοια κ.λπ.

Εκστρατείες ευαισθητοποίησης

Εκστρατείες ευαισθητοποίησης που επισημαίνουν τη σημασία της εθελοντικής εργασίας στην τρίτη ηλικία και ενθαρρύνουν άλλους να συμμετέχουν.

4.3. Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα

Από όσα αναφέραμε στο κεφάλαιο αυτό, αποτυπώνουμε εν είδει συμπερασμάτων τα σημαντικότερα σε ότι αφορά τις πολιτικές, το νομικό πλαίσιο και τις δομές οργάνωσης του εθελοντισμού και ειδικότερα των ατόμων μεγάλης ηλικίας σε διάφορες χώρες, προκειμένου οι προτάσεις μας να στηριχθούν και σε αυτές τις διαπιστώσεις.

Διαπιστώνουμε λοιπόν, ότι υπάρχουν χώρες που έχουν Εθνική Στρατηγική ή Χάρτα για τον Εθελοντισμό, Εθνική Στρατηγική ή Εθνικά Σχέδια για την Ενεργό Γήρανση,

είτε Εθνικό Σχέδιο για τους Ηλικιωμένους, που προκύπτουν είτε μέσω ειδικής νομοθεσίας, είτε μέσω αποφάσεων αρμοδίων Κυβερνητικών Φορέων, είτε μέσω οργανωμένων προγραμμάτων σε επίπεδο χώρας.

Αλλά και όπου δεν υπάρχει εθνική στρατηγική διατυπωμένη ή ψηφισμένη, μέσω των αρμοδίων οργάνων της πολιτείας, γίνονται έρευνες και μελέτες, δίδονται οδηγίες, συλλέγονται στατιστικά στοιχεία (ακόμα και από την εθνική στατιστική υπηρεσία της κάθε χώρας), γίνονται οι κατάλληλες αξιολογήσεις και παρέχεται στήριξη στις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και τις ΜΚΟ .

Σε επίπεδο δομών, διαπιστώσαμε ποικίλους τρόπους οργάνωσης. Εθνικά Κέντρα Εθελοντισμού (άλλοτε Κρατικά, άλλοτε ως ομπρέλα Οργανώσεων και ΜΚΟ), Γραφείο για την Κοινωνία των Πολιτών (κρατικό), Ανώτατο Συμβούλιο Εθελοντών, Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Συνταξιούχων, Περιφερειακά και Τοπικά Γραφεία Εθελοντισμού, ιδίως σε επίπεδο Δήμου, Εθνικό Δίκτυο Τοπικών Κέντρων Εθελοντισμού, Εθνικές Ενώσεις για τον Εθελοντισμό.

Τα τοπικά Κέντρα η Τοπικά Συμβούλια αναπτύσσονται κυρίως σε κράτη με σημαντικό βαθμό αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων σε τομείς που σχετίζονται με τον εθελοντισμό, όπως υγεία, φροντίδα, πρόνοια κλπ. Στα κράτη αυτά παρατηρούμε και αποκέντρωση της χρηματοδότησης για τον εθελοντισμό και την ενεργό γήρανση στα τοπικά κέντρα και στους δήμους. Παράλληλα είδαμε και την λειτουργία κέντρου αναζήτησης πόρων.

Ιδιαίτερα αναφερόμαστε στο κυβερνητικό πρόγραμμα της Γερμανίας «Κέντρο Πολλαπλών γενεών» με την δημιουργία 540 κέντρων για τη διαγενεακή αντιμετώπιση.

Παρατηρήσαμε την λειτουργία Πλατφόρμας Εθελοντισμού, Εθνικής ή Τοπικής, Πλατφόρμας Πληροφόρησης που διαχειρίζονται τα άτομα μεγάλης ηλικίας κ.α.

Σε ότι αφορά την νομοθεσία διαπιστώνουμε την ύπαρξη μιας ποικιλίας σχετικών νόμων. Νόμος για τα δικαιώματα του εθελοντή, για την μεταρρύθμιση του τρίτου τομέα, για την προσαρμογή της κοινωνίας στη γήρανση, νόμος που ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών και των ΜΚΟ.

Αντιλαμβανόμαστε ότι η οργανωτική δομή είναι σημαντική, ιδιαίτερα όταν αναφερόμαστε σε χρηματοδοτήσεις. Καθορίζεται και από την ανάπτυξη του εθελοντισμού σε μία χώρα, την πολιτική ενεργού γήρανσης αλλά και του βαθμού αποκέντρωσης της χώρας.

Τέλος τα θέματα που σχετίζονται με την οικονομική ενίσχυση των εθελοντών έχουν την πηγή τους στον ορισμό του εθελοντισμού, ως μιας μη αμειβόμενης εργασίας, ως μιας εθελοντικής απασχόλησης. Η πλειοψηφία των χωρών που εξετάσαμε

αντιμετωπίζει αποκλειστικά την κάλυψη οδοιπορικών, εξόδων διαμονής και διατροφής για την εθελοντική απασχόληση. Είδαμε όμως και χώρες που έχουν υιοθετήσει ή πρόκειται να υιοθετήσουν προτάσεις παροχών για τους εθελοντές και ιδίως των ατόμων μεγάλης ηλικίας, πέραν των προαναφερόμενων, σχετικές με φορολογικές παροχές και φορολογικές ελαφρύνσεις για εθελοντική δραστηριότητα.

Η έννοια της ενεργού γήρανσης έχει αναπτύξει ιδιαίτερα μεγάλη δυναμική σε Ευρωπαϊκό και όχι μόνο επίπεδο. Η Ευρώπη σημειώνοντας στο παγκόσμιο χάρτη σημαντικά αυξημένα ποσοστά κατοίκων μεγάλης ηλικίας, έχει ξεκινήσει να εντάσσει στην ατζέντα της - τόσο στη παρούσα φάση αλλά κυρίως για το μέλλον, με δυναμικό και ενεργό τρόπο - δράσεις και μέτρα για την εξέλιξη της ενεργού γήρανσης.

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό συμπέρασμα που εξάγεται από τις έρευνες για τις δράσεις και τα μέτρα είναι αφενός, η σημασία που δίδεται στον ανθρώπινο παράγοντα και αφετέρου ότι οι δράσεις – πρακτικές αυτές, δεν απαιτούν μόνο την συνδρομή τεράστιων χρηματικών κεφαλαίων για να υλοποιηθούν, αλλά κυρίως στηρίζονται στην αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών, την πρόθεση, το κίνητρο και την αγάπη προς τον συνάνθρωπο.

Για παράδειγμα, η Νορβηγία (δίνοντας το παράδειγμα και στα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη και όχι μόνο), κατόρθωσε - μέσα από την κινητοποίηση για συμμετοχή όλων των πολιτών και των φορέων - οι πολιτικές της και οι δράσεις της που έλαβε για την ενεργό γήρανση να μην αντιμετωπίζονται ως ένα «καταναγκαστικό, εθελοντικό και μη έργο», αλλά ως μια εποικοδομητική διαδικασία. Μια διαδικασία που αφενός προάγει την ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων και αφετέρου διασφαλίζει την σύνδεση μεταξύ των γενεών, με πρωταρχικό σκοπό τον σεβασμό στον ανθρώπινο παράγοντα και κατ' επέκταση στη καθιέρωση μιας κοινωνίας φιλικής προς την Τρίτη Ηλικία.

Είναι καθήκον λοιπόν τόσο των δημόσιων φορέων όσο και των πολιτών (συλλογικά ή ατομικά) να κινητοποιούνται όλο και πιο ενεργά για την προώθηση της ενεργού γήρανσης, καθώς μέσα από τον «νόμο της φύσης» και τον «κύκλο της ζωή», ο άνθρωπος αναπόφευκτα θα βιώσει το στάδιο της τρίτης ηλικίας .

5. ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γενικά ο εθελοντισμός στην Ελλάδα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως δράση που υλοποιείται σε μεγάλη έκταση. Ιστορικά, τα χαρακτηριστικά που κυριάρχησαν στην ελληνική κοινωνία των πολιτών ήταν η ισχυρή παρέμβαση της Πολιτείας και της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, η αδύναμη κυβερνητική υποστήριξη προς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), μια ατομικιστική κοινωνία που εξαρτάται από ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς.

Τα τελευταία χρόνια όμως, παρατηρείται αύξηση του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Αυτό οφείλεται σε μια σταδιακή αλλά συνεχή μεταμόρφωση της ελληνικής κοινωνίας. Η βιβλιογραφία δείχνει μία αύξηση του αριθμού των μη κερδοσκοπικών και εθελοντικών οργανώσεων που δημιουργούνται και αύξηση της συμμετοχής των πολιτών σε εθελοντικές δραστηριότητες. Το επίπεδο συμμετοχής και αναγνώρισης των μη κυβερνητικών οργανώσεων έχει αυξηθεί σημαντικά και αυτό φαίνεται και από ορισμένες κυβερνητικές πρωτοβουλίες για την αποσαφήνιση του νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου των εθελοντικών οργανώσεων.

5.1. Νομοθετικό πλαίσιο

Η νομοθεσία στην Ελλάδα ήταν έμμεση και αποσπασματική έως το 2021. Παράδειγμα αποτελεί το σύστημα εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας (Ν. 3013/2002 περί αναβάθμισης της Πολιτικής Προστασίας) που στοχεύει στην αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών. Σε αυτό έπαιξε ρόλο η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας για τη δημιουργία συστήματος Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας που συνέβαλε και συμβάλλει στην πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών. Στη συνέχεια συμπληρώθηκε με τους νόμους 3536/2007 και 3613/2007, όπου προβλέπονται η τήρηση Μητρώου Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας και Μητρώο Ειδικευμένων Εθελοντών από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, οι προϋποθέσεις για την εγγραφή στα μητρώα, η επιχειρησιακή ένταξη των Εθελοντικών Οργανώσεων στα Συντονιστικά Νομαρχιακά Όργανα και Συντονιστικά Τοπικά Όργανα, την παροχή εξοπλισμού και μέσων στις εθελοντικές οργανώσεις.

Αντίστοιχα και άλλα Υπουργεία δημιούργησαν μητρώα εθελοντικών οργανώσεων για χρηματοδοτήσεις δράσεων της αρμοδιότητάς τους. Μερικά από αυτά, που συστήθηκαν δια νόμου, ήταν το Ειδικό Μητρώο Φορέων του Υπουργείου Εξωτερικών για τη χρηματοδότηση δράσεων/έργων αναπτυξιακού και ανθρωπιστικού χαρακτήρα, το Μητρώο Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

και Φορέων που δημιουργήθηκε από τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ - ΥΠΕΝ), για θέματα σχετικά με την προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος ή/και την προστασία ειδών άγριας ζωής, το Μητρώο Ελληνικών και ξένων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), που δραστηριοποιούνται σε θέματα διεθνούς προστασίας, μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης και άλλα.

Το 2021 ψηφίστηκε για πρώτη φορά ενιαίος νόμος για τον εθελοντισμό, το Α΄ μέρος του οποίου, αναφέρεται στην καταχώρηση, εγγραφή και χρηματοδότηση των εθελοντικών οργανώσεων που έχουν συσταθεί και λειτουργούν στην Ελλάδα ως σωματεία ή αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες με κοινωφελή σκοπό, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση της ακεραιότητας, της διαφάνειας, της χρηστής διαχείρισης και της λογοδοσίας αυτών και στην εθελοντική απασχόληση εντός ή εκτός Ελλάδος που παρέχεται, άνευ οικονομικού ή άλλου υλικού ανταλλάγματος.

Προβλέπονται η δημιουργία δημόσιας βάσης δεδομένων και ειδικού μητρώου Οργανώσεων Κοινωνίας των Πολιτών (Ο.Κοι.Π.) στο Υπουργείο Εσωτερικών, οι προϋποθέσεις παροχής κρατικής χρηματοδότησης των κοινωφελών φορέων, οι προϋποθέσεις παροχής εθελοντικής απασχόλησης, καθώς και η θέσπιση φορολογικών κινήτρων για δωρεές υπέρ κοινωφελών σκοπών και κοινωφελών φορέων.

Παράλληλα για την εφαρμογή του νόμου, δίνονται οι ορισμοί της Οργάνωσης Κοινωνίας Πολιτών (Ο.Κοι.Π), των Κοινωφελών φορέων, των φορέων παροχής εθελοντικής απασχόλησης, της Δημόσιας βάσης δεδομένων, του Ειδικού Μητρώου Ο.Κοι.Π, του εθελοντή, του εθελοντισμού, της κρατικής χρηματοδότησης, του χρηματοδοτούμενου προγράμματος.

Με το νόμο προβλέπονται η σύσταση και αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Ο.Κοι.Π. και των Κοινωφελών Φορέων, η διαδικασία καταχώρησης στη Δημόσια βάση δεδομένων, στο Ειδικό Μητρώο Ο.Κοι.Π και οι προϋποθέσεις εγγραφής.

Το μητρώο χωρίζεται σε έξι υποομάδες.

α) Υγεία, Κοινωνική Αλληλεγγύη και Πρόνοια, β) Περιβάλλον, Πολιτική Προστασία, Ποιότητα Ζωής, γ) Δικαιώματα του Ανθρώπου, Δικαιοσύνη, Διακυβέρνηση, δ) Παιδεία, Έρευνα, Πολιτισμός, ε) Καταναλωτής και στ) Διεθνής Ανθρωπιστική και Αναπτυξιακή Συνεργασία, Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Ο νόμος στη συνέχεια αναφέρεται στην εθελοντική απασχόληση, στις υποχρεώσεις φορέων παροχής εθελοντικής απασχόλησης, στα φορολογικά κίνητρα για την ενίσχυση της Κοινωφελούς δράσης των Ο.Κοι.Π.

Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στο τι ακριβώς περιλαμβάνει η εθελοντική απασχόληση. Συγκεκριμένα την προσφορά εργασίας ή υπηρεσιών σε δράσεις, έργα ή προγράμματα φορέων παροχής εθελοντικής απασχόλησης από εθελοντές άνευ οικονομικού ή άλλου υλικού ανταλλάγματος. Αναφέρεται στη συνέχεια στις χρηματικές παροχές προς εθελοντές αποκλειστικά για κάλυψη οδοιπορικών ή εξόδων διαμονής και διατροφής, τα οποία έχουν άμεση σχέση με την εθελοντική τους απασχόληση, καθώς και παροχές προς αυτούς ειδών εξοπλισμού και διατροφής, ή δωρεάν υπηρεσιών μετάβασης, διαμονής και διατροφής για τον ίδιο λόγο, δεν αποτελούν αντάλλαγμα για την εθελοντική απασχόληση.

Η εθελοντική απασχόληση δεν συνιστά δραστηριότητα που υπάγεται στην κοινωνική ασφάλιση.

Ο νόμος αναφέρεται επίσης στις υποχρεώσεις φορέων παροχής εθελοντικής απασχόλησης

Ο φορέας παροχής εθελοντικής απασχόλησης υποχρεούται να λαμβάνει, όλα τα μέτρα για την προστασία των απασχολουμένων, και να τηρεί αναλόγως τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας που αφορούν στην παροχή μέσων ατομικής προστασίας με βάση τη φύση της απασχόλησης, την τήρηση ωραρίου και τα μέτρα υγειονομικής ασφάλειας

Ο φορέας παροχής εθελοντικής απασχόλησης:

- Υποχρεούται να αναγγέλλει τους εθελοντές στην ειδική εφαρμογή του πληροφοριακού συστήματος καταγραφής εργαζομένων ΕΡΓΑΝΗ του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.
- Ευθύνεται αποκλειστικά για ζημίες που προξενεί ο εθελοντής σε τρίτους από αμέλεια κατά την παροχή της εθελοντικής του απασχόλησης στον φορέα.
- Καλύπτει ιατροφαρμακευτικές και νοσοκομειακές δαπάνες έως του ποσού των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ ετησίως για ατύχημα ή ασθένεια του εθελοντή που τελεί σε αιτιώδη συνάφεια με την εθελοντική απασχόλησή του στον φορέα, αν ο εθελοντής στερείται άλλου τύπου δημόσιας ή ιδιωτικής ασφαλιστικής κάλυψης, υπό την προϋπόθεση εθελοντικής απασχόλησης με ελάχιστο χρόνο απασχόλησης δέκα (10) ώρες μηνιαίως,
- Αναλαμβάνει πλήρως τα έξοδα ταξιδιού, διαβίωσης, καταλύματος, επαναπατρισμού, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης του εθελοντή στο εξωτερικό, αν ο εθελοντής απασχολείται στο εξωτερικό για χρονικό διάστημα έως εννέα (9) μηνών, εκτός αν υπάρχει αντίθετη έγγραφη συμφωνία.

Δαπάνες διαμονής, μετακίνησης, διατροφής ή άλλες δαπάνες που σχετίζονται με την εθελοντική απασχόληση του εθελοντή δύνανται να καλύπτονται από τον φορέα παροχής εθελοντικής απασχόλησης και εκπίπτουν από τα ακαθάριστα φορολογητέα έσοδά του.

Στα φορολογικά κίνητρα για την ενίσχυση της κοινωφελούς δράσης και των Ο.ΚΟΙ.Π, αναφέρονται:

- Μειώσεις φόρου για δωρεές
- Μη υπολογισμός τεκμαρτού εισοδήματος για τον παραχωρούντα ακίνητα σε κοινωφελή ιδρύματα και εγγεγραμμένες Ο.Κοι.Π.
- Έκπτωση δαπανών για τον προσδιορισμό του κέρδους από επιχειρηματική δραστηριότητα των νομικών προσώπων της
- Απαλλαγή από τον Ε.Ν.Φ.Ι.Α.

5.2. Φορείς Εθελοντισμού και Προγράμματα στην Ελλάδα

Η εικόνα σχετικά με τους δημόσιους φορείς που εμπλέκονται στον εθελοντισμό στην Ελλάδα είναι κατακερματισμένη, με πολλά Υπουργεία όπως είδαμε, να συμμετέχουν στην επίβλεψη των εθελοντικών οργανώσεων σε διαφορετικούς τομείς και στη διατήρηση διαφορετικών βάσεων δεδομένων τέτοιων οργανώσεων (πριν την ψήφιση του τελευταίου νόμου 2021)

Δεν θα αναφερθούμε στο σύνολο των εθελοντικών οργανώσεων και στο έργο τους. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε εμπειριστατωμένη μελέτη και αξιολόγηση. Θα καταγράψουμε μόνον ένα οργανισμό που δια νόμου ιδρύθηκε και την Ομοσπονδία των ΜΚΟ.

5.2.1. Ο Οργανισμός Εθελοντισμού με την επωνυμία ΕΡΓΟ ΠΟΛΙΤΩΝ.

Ιδρύθηκε με τον νόμο 3390/2005 και υπάγεται στον Υπουργό Πολιτισμού. Η αποστολή του Οργανισμού ήταν η ευρεία ανάδειξη, προβολή, εμπέδωση, ανάπτυξη και αξιοποίηση του εθελοντικού ιδεώδους, η χάραξη πολιτικής, η συγκρότηση στρατηγικής και η κατ' εξακολούθηση παρακολούθηση και αξιολόγηση του εθελοντικού έργου και η διαχείριση των πόρων που επενδύονται η/και προέρχονται από την δράση του.

Οι στόχοι του οργανισμού, μεταξύ άλλων είναι η ουσιαστική ανάπτυξη και αποτελεσματική δράση του εθελοντικού κινήματος, η καταγραφή και οργάνωση των εθελοντικών δυνάμεων και η κινητοποίηση και συντονισμός του εθελοντικού δυναμικού της χώρας, η συνεργασία με τις υπάρχουσες εθελοντικές οργανώσεις και

η συγκρότηση αυτοτελών εθελοντικών τοπικών και θεματικών ομάδων εργασίας, τις οποίες μπορεί να θέτει υπό την αιγίδα του, για να διευκολύνει το έργο τους, ο συντονισμός των εθελοντικών πρωτοβουλιών και δράσεων για την αποτελεσματική αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Δημοσίου, της τοπικής αυτοδιοίκησης, της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, καθώς και της Εκκλησίας και της Ομογένειας.

5.2.2. Ομοσπονδία Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Η Ομοσπονδία Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων αποτελεί δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Συνεργατικής Οικονομίας στην Αθήνα. Η Ομοσπονδία Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Ελλάδος είναι το Δευτεροβάθμιο Συντονιστικό Όργανο των Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται σε ένα ευρύ και πολυσυλλεκτικό φάσμα κοινωνικής προσφοράς και ευαισθητοποίησης. Ιδρύθηκε το 1996 ανταποκρινόμενη στην ανάγκη για συντονισμένη δράση των ΜΚΟ.

Η ίδρυσή της στηρίχτηκε στη σκέψη ότι με την ένωση επιτυγχάνεται η ισχύς όταν πρόκειται για την επίτευξη κοινών στόχων και σκοπών, όπως είναι η αποτελεσματικότερη προώθηση του έργου και των δράσεων των επιμέρους εθελοντικών οργανώσεων, δράσεις που προσβλέπουν στην ανακούφιση και επίλυση των ανθρωπιστικού περιεχομένου προβλημάτων που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη κοινωνία.

5.3. Αιτήματα – απόψεις – σχολιασμοί πριν την ψήφιση του νόμου 4873/2021

Πολύ πριν την ψήφιση αυτού του νόμου, τόσο οι ΜΚΟ και οι οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών που δρούσαν στην Ελλάδα, αλλά και οι έρευνες/μελέτες που είχαν γίνει για τον εθελοντισμό στην Ελλάδα, αναδείκνυαν και ζητούσαν την θεσμοθέτηση ειδικού νόμου που θα περιλάμβανε Ενιαίο Μητρώο Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών με σκοπό τη διασφάλιση της ακεραιότητας, της διαφάνειας, της χρηστής διαχείρισης και της λογοδοσίας τους.

Θεωρούσαν ότι θα πρέπει να αναφέρεται σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να ρυθμίζει εργασιακά και ασφαλιστικά ζητήματα, να ορίζει τον ρόλο του εθελοντή και των εθελοντικών οργανώσεων, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, να προστατεύει τους εθελοντές από τυχόν εκμετάλλευση, να βάζει όρια στη λειτουργία των εθελοντικών οργανώσεων, να προωθεί την εκπαίδευση του εθελοντή, να ενισχύει την κουλτούρα του εθελοντισμού, να πιστοποιεί την εθελοντική δράση και τα προσόντα που απορρέουν από αυτή, να θεσπίζει τη συμμετοχή του εθελοντή στα όργανα του φορέα που τον αξιοποιεί.

Εκτιμούσαν ότι είναι αναγκαία/ος:

- η διευκρίνιση του αν ο εθελοντισμός συμπληρώνει ή αναπληρώνει το κράτος. Ο εθελοντισμός δεν θα πρέπει να αναπληρώνει αλλά να συμπληρώνει τις υπηρεσίες του κράτους.
- ο διαχωρισμός της εθελοντικής εργασίας από άλλες μορφές εργασίας (αμειβόμενη εργασία, πρακτική άσκηση) ώστε να προστατεύεται ο πάροχος της κάθε μορφής εργασίας από τυχόν εκμετάλλευση.
- η θεσμοθέτηση ενός πλαισίου αρχών για τον εθελοντισμό. (για παράδειγμα, δεν θα πρέπει να ανατίθενται στον εθελοντή εργασίες που δεν έχουν αξία για αυτόν ώστε να υπάρχει προφύλαξη από τυχόν κατάχρηση της προσφοράς του εθελοντή).
- η δημιουργία ενιαίου μητρώου για τους εθελοντές και τις ανάγκες για εθελοντικές δράσεις
- η αξιολόγηση της τήρησης του θεσμικού πλαισίου και όπου χρειάζεται ελεγκτικών μηχανισμών για την προστασία ωφελούμενων και εθελοντών.
- Η πρόβλεψη κάποιου συστηματικού τρόπου (ηλεκτρονική πλατφόρμα) με τον οποίο να μπορεί ο υποψήφιος εθελοντής να ενημερώνεται.

Είχαν επίσης θεωρήσει ως εξαιρετικά σημαντικό να αποσαφηνιστεί ο ρόλος του εθελοντισμού και ο ρόλος των φορέων που εμπλέκονται στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών ώστε να είναι σαφείς οι ρόλοι όλων. Στην αποσαφήνιση των ρόλων αυτών να διακρίνεται ο πρωταρχικός ρόλος του κράτους στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και οι συνέργειες με τον ιδιωτικό και τον τρίτο τομέα στην παροχή των υπηρεσιών αυτών.

Για τον συγκεκριμένο νόμο, περισσότερες από 300 οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών ζήτησαν τη βελτίωση του για τη ρύθμιση των οργανώσεων, ο οποίος αποτυγχάνει κατά την γνώμη τους να λάβει υπόψη τις πραγματικές ανάγκες λειτουργίας τους, οδηγώντας πολλές από αυτές σε κλείσιμο. Σύμφωνα με τις οργανώσεις, το σχέδιο νόμου είναι ένα κατ' αρχήν θετικό βήμα που η ίδια η Κοινωνία των Πολιτών εδώ και χρόνια ζητάει, αγνοεί ωστόσο την επιβάρυνση που επιφέρει σε πολλές οργανώσεις και κυρίως τις μικρότερες, υποχρεώνοντάς τες σε συνενώσεις με μεγαλύτερες. Θεωρούν ότι το νομοσχέδιο πέρασε από την επιτροπή με ταχύτατες διαδικασίες, αποδυναμώνει την αυτονομία των οργανώσεων, διαμορφώνει μια Κοινωνία των Πολιτών με πολλαπλές ταχύτητες και αδυνατεί να καθορίσει ένα συντεταγμένο πλαίσιο επαφής μεταξύ κράτους και οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών σε στρατηγικό επίπεδο.

Οι οργανώσεις στο κοινό υπόμνημα που έστειλαν στον Πρωθυπουργό, την Κυβέρνηση και στο Κοινοβούλιο επεσήμαναν ότι «η διαμόρφωση ενός πλαισίου ανάπτυξης για την Κοινωνία των Πολιτών είναι σημαντικό να έχει στον πυρήνα της

την ανάδειξη και τις διαδικασίες πρακτικών λογοδοσίας και διαφάνειας. Ωστόσο, οι ρυθμίσεις αυτές θα πρέπει να γίνονται με τρόπο συμπεριληπτικό και ουσιαστικά δημοκρατικό, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ανάγκες των οργανώσεων και του συνόλου της Κοινωνίας ευνοώντας και όχι θέτοντας προσκόμματα μέσω της πρόβλεψης εκτενών γραφειοκρατικών προϋποθέσεων που αποκλείουν και δεν ενισχύουν τη δράση των Ο.Κοι.Π.».

Ο νόμος προβλέπει τελικά, εσωτερικές διοικητικές-γραφειοκρατικές διαδικασίες που καθιστούν δύσκολη την εγγραφή μικρών οικονομικά ΜΚΟ, ακόμη κι αν παρέχουν μεγάλο έργο - υπερβάλλον κόστος κάλυψης των διαδικασιών.

Προτάθηκε από 56 οργανώσεις η ορθολογικότερη νομοθέτηση για ζητήματα του Τρίτου Τομέα γενικότερα, στην οποία θα περιλαμβάνεται σαφής ορισμός των ΜΚΟ, ώστε λ.χ. να μη συγχέονται με μη κερδοσκοπικά σωματεία ειδικού σκοπού (αθλητικά, θρησκευτικά), πρόβλεψη για χρηματοδότηση «μικρών ΜΚΟ» που δεν ανταποκρίνονται στις προβλεπόμενες εσωτερικές διαδικασίες και δημιουργία εθνικού μητρώου με δέσμευση των ΜΚΟ για τήρηση της νομοθεσίας, για διαφανή χρηματοδότηση, προάσπιση των δικαιωμάτων και διαβούλευση με την κοινωνία πολιτών στους τομείς αρμοδιότητάς τους και εγγυήσεις για την ανεξάρτητη δράση τους. Αυτές οι προτάσεις θα συμβάλλουν στη σύμπλευση των ελληνικών με τις αντίστοιχες ΜΚΟ του ευρωπαϊκού χώρου.

303 Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, σε ανοιχτή τους επιστολή (23/11/21) κατέθεσαν τους προβληματισμούς τους.

Πέραν των ανωτέρων θεμάτων, επεσήμαναν ότι στην Ελλάδα υπάρχουν εκατοντάδες, ίσως και χιλιάδες, Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών (ΚτΠ), άτυπες ομάδες και εθελοντικοί φορείς που έχουν στηρίξει και στηρίζουν διαχρονικά τη χώρα σε ορισμένες από τις πιο εμβληματικές ή/και κρίσιμες στιγμές της. Από την επί δεκαετιών ανθρωπιστική βοήθεια και αναπτυξιακή συνεργασία σε χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου έως τις πυρκαγιές στο Μάτι, τις πυρκαγιές του 2021, την οικονομική κρίση του 2010 με τις επακόλουθες κοινωνικές επιπτώσεις, την προσφυγική κρίση, την κλιματική κρίση, τις αδυναμίες του συστήματος υγείας, την παροχή ειδών πρώτης ανάγκης στους ευπαθέστερους των συμπολιτών μας και σε τόσα άλλα γεγονότα, η Κοινωνία των Πολιτών ήταν και είναι πάντα παρούσα.

Ειδικότερα αναφέρθηκαν:

Στις φορολογικές ρυθμίσεις

Αναγνώρισαν τη σημασία των υπό περίπτωση φορολογικών κινήτρων και φοροτεχνικών διευκολύνσεων για τις μεγάλες Ο.Κοι.Π και για τους ιδιώτες δωρητές και υποστηρικτές αυτών, αφορούν στην πλειονότητά τους μόνο τις εγγεγραμμένες στο Ειδικό Μητρώο οργανώσεις, αποκλείοντας κατά συνέπεια τις νέες, μικρές και οικονομικά αδύναμες οργανώσεις, αποτρέποντας παράλληλα την ανεξάρτητη υποστήριξή τους από τον ιδιωτικό τομέα, μάλιστα κατά την περίοδο που το έχουν εξορισμού περισσότερο ανάγκη, ήτοι κατά την εκκίνησή τους.

Στα έξοδα λειτουργίας

Ενώ παγκοσμίως στον Τρίτο Τομέα επικρατεί μία τάση μείωσης των παγίων εξόδων δημιουργώντας ευέλικτες υποδομές με στόχο την αξιοποίηση των ιδιωτικών πόρων (μέσω δωρεών) και των δημοσίων (μέσω κρατικών χρηματοδοτήσεων) για την εξασφάλιση των λειτουργικών εξόδων της εκάστοτε παρέμβασης και άρα την αύξηση έστω του πρόσκαιρου αντικτύπου του χρηματοδοτούμενου προγράμματος, ο συγκεκριμένος Νόμος θα αυξήσει σημαντικά τα πάγια έξοδα μιας οργάνωσης ακόμα και σε περιόδους που δεν εξυπηρετεί προγράμματα, δεν λαμβάνει δωρεές ούτε κρατικές χρηματοδοτήσεις.

Στη σύνθεση των οργάνων διοίκησης

Ο νόμος απαγορεύει τη σύναψη συμβάσεων εργασίας με μέλη της διοίκησης μιας Ο.Κοι.Π (κυρίως για τις μικρές οργανώσεις). Η ίδια διάκριση αφαιρεί το δικαίωμα σε εργαζομένους να συμμετέχουν στα συλλογικά όργανα διοίκησης μιας Ο.Κοι.Π, αποκλείοντας παράλληλα από το Ειδικό Μητρώο οργανώσεις που έχουν επιλέξει να μην διαχωρίζουν το σώμα εκείνων που αποφασίζουν από το σώμα εκείνων που εκτελούν τις αποφάσεις.

Στη σύνδεση των μητρώων

Εντείνεται ο προβληματισμός που αφορά στην έλλειψη σαφούς πρόβλεψης σχετικά με την παράλληλη ύπαρξη διαφόρων μητρώων και εποπτικών αρχών, τη συνέχεια αυτών, τη σύνδεσή τους ή την ενοποίησή τους, και τον σχετικό χρονικό ορίζοντα, προκειμένου να αποφευχθεί περαιτέρω ασάφεια στο μέλλον και επιπλέον γραφειοκρατία. Δεν γίνεται καμία αναφορά στο ζήτημα της ισχύος του υπό ψήφιση νόμου έναντι των υφιστάμενων άλλων διατάξεων που ισχύουν για την υπαγωγή των φορέων σε μητρώα άλλων Υπουργείων. Στην Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης που έχει εκπονήσει το Υπουργείο Εσωτερικών ήδη αναφέρεται η ύπαρξη τουλάχιστον ακόμα

εννέα (9) Μητρώων, χωρίς να προσμετρώνται τα αντίστοιχα από Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης στάθηκαν ενάντια στο νομοσχέδιο

Η επίσημη άποψη της Κυβέρνησης στηρίχθηκε στην επιχειρηματολογία πως «υπάρχει μία ευρέως διαδεδομένη αντίληψη σε πολλούς συμπολίτες μας, όχι άδικη, ότι κάποιοι επιδιώκουν να κερδίσουν χρήματα από το κράτος, ακόμη και να πλουτίσουν μέσω της δημιουργίας μιας τέτοιας οργάνωσης. Αυτό έπρεπε να σταματήσει. Έπρεπε να αλλάξει. Αυτός είναι ο σκοπός για τον οποίο έρχεται, κυρίως, αυτό το νομοσχέδιο, να μπει σε μία τάξη αυτός ο μεγάλος αριθμός σωματείων και μη κερδοσκοπικών οργάνωσεων, που εμφανίζονται ως μη κερδοσκοπικές, αλλά στην πράξη είναι εντελώς κερδοσκοπικές». Ειδικά για τα μητρώα των μη κυβερνητικών οργάνωσεων σημείωσε ότι «είναι πράγματι αυστηρότερες οι προϋποθέσεις εγγραφής. Χρειάζεται να έχεις τρία χρόνια προεργασία, χρειάζεται να πληρώνεις ένα μεγαλύτερο παράβολο -μόλις 200 ευρώ όμως- και χρειάζεται να έχεις και λογοδοσία για τα οικονομικά σου μέσω ενός ορκωτού λογιστή. Δεν είναι αυτονόητο ότι όταν ζητάς επιδότηση, επιχορήγηση πάνω από 50.000 ευρώ, πρέπει να περιμένεις τέτοιου είδους ανταπόκριση; Είναι απολύτως λογικό». Παραδέχθηκε όμως ότι το νομοσχέδιο δεν αντιμετωπίζεται θετικά από το σύνολο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Η αντιπολίτευση δήλωσε ότι το νομοθέτημα αντιμετωπίζει στις εθελοντικές οργανώσεις με όρους αγοράς σαν να είναι επιχειρήσεις. Τόνισε στις πως το νομοσχέδιο διαμορφώθηκε επί στις ουσίας έχοντας κατά νου μεγαλύτερου μεγέθους οργανώσεις. Στην Ελλάδα, η συντριπτική πλειοψηφία των ενεργών εθελοντικών οργάνωσεων είναι μικρές και μεσαίες με μικρό αριθμό εργαζομένων. Αυτή είναι άλλωστε, η τάση που υπάρχει παγκοσμίως, μικρότερα και ευέλικτα σχήματα οργάνωσεων. Επισήμανε ότι το σχέδιο νόμου φαίνεται να ικανοποιεί αιτήματα μεγάλων, κυρίως μεγάλων οργάνωσεων και κοινωφελών ιδρυμάτων. Ως προς τις φοροαπαλλαγές για παράδειγμα, για να έχει κάποιος φοροαπαλλαγές, πρέπει να έχει εισοδήματα και ακίνητα. Αυτό δεν είναι το σύνηθες στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην Ελλάδα.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στα προηγούμενα κεφάλαια, είδαμε εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης έντονη κινητοποίηση και πληθώρα δράσεων για την ενεργό γήρανση (χρηματοδότηση προγραμμάτων, θέσπιση νόμων, ευαισθητοποίηση των πολιτών κλπ.). Σχεδιάζονται πολιτικές και δράσεις, για τη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς τρόπου ζωής των ηλικιωμένων με θετικό αντίκτυπο σε πολλές διαστάσεις (οικονομικές, ανθρωπιστικές, πολιτιστικές, κοινωνικές, κλπ.)

Μεταξύ των 28 Κρατών Μελών της ΕΕ στις πρώτες θέσεις βρίσκονται η Σουηδία, η Δανία, η Ολλανδία και η Φινλανδία με βάση τον Εθνικό Δείκτη Ενεργού Γήρανης. Η Νορβηγία, εφαρμόζοντας πρωτοποριακές δράσεις, έχει κατορθώσει να μετατρέψει, τα ζητήματα της γήρανης, από ένα πρόβλημα σε μια ευκαιρία για την εξέλιξη της κοινωνίας.

Σε αντίθεση με άλλα Κράτη της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας, η Ελλάδα δεν έχει υιοθετήσει ένα ολοκληρωμένο Εθνικό Πλαίσιο προώθησης της ενεργού γήρανης (με την μορφή μίας οριζόντιας Εθνικής Στρατηγικής). Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 αναπτύσσονται - με αποσπασματικό κατά βάση τρόπο - θεσμοί και πολιτικές που επηρεάζουν τις διαδικασίες ενεργού γήρανης σε τέσσερα πεδία, την Απασχόληση, την Κοινωνική Ασφάλιση, την Κοινωνική Πρόνοια και την Υγεία. Δεν προκαλεί επομένως, έκπληξη, γιατί η Ελλάδα βρισκόταν το 2014 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) στην τελευταία θέση (25η θέση το 2012).

Ο εθελοντισμός διαδραματίζει κομβικό ρόλο στην προώθηση της ενεργού γήρανης καθώς συμβάλλει σημαντικά στη σύνδεση μεταξύ των γενεών.

Το ίδιο πρόβλημα με την ενεργό γήρανση, παρατηρούμε και στον τομέα του εθελοντισμού, αφού η Ελλάδα και εδώ βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις παγκοσμίως, αλλά και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην κατάταξη του Παγκόσμιου Δείκτη Δωρεών του CAF (φιλανθρωπικό ίδρυμα Ηνωμένο Βασίλειο), η Ελλάδα κατέχει την 138^η θέση σε 142 χώρες το 2023.

Παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια στην χώρα μας παρατηρείται αύξηση του επιπέδου εθελοντικής προσφοράς, είτε μέσω ευαισθητοποιημένων πολιτών ή /και μέσω οργανωμένων δράσεων εθελοντικών φορέων, δεν θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο εθελοντισμός είναι ένα από τα διακριτά χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας. Η έλλειψη παιδείας, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τον χαρακτήρα, τις αξίες και τους στόχους του εθελοντισμού, καθώς και τα οφέλη που προκύπτουν σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, σε συνδυασμό με την κουλτούρα του lifestyle, του ατομικισμού και της κατανάλωσης που επικράτησε τις τελευταίες

δεκαετίες, ενδεχομένως να είναι ανάμεσα στους βασικούς παράγοντες για τα χαμηλά επίπεδα εθελοντικής προσφοράς στη χώρα μας (Αλαμάνου Κλίμακα)

Και σε αυτόν τον τομέα δεν έχει υιοθετήσει Εθνική Στρατηγική για τον Εθελοντισμό ή Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τον Εθελοντισμό.

Η πληθώρα των Εθελοντικών Οργανώσεων, ΜΚΟ και Φορέων σε συνδυασμό με την μη ύπαρξη Εθνικού Κέντρου ή άλλου οργάνου στη βάση της Εθνικής Στρατηγικής, ύστερα από συνεννόηση διακομματική, καθώς και η δημιουργία μεγάλων εθελοντικών οργανώσεων, με πανελλαδική εμβέλεια και αντίστοιχα Κέντρα τα οποία έχουν λάβει σημαντικές χρηματοδοτήσεις (δημιουργία εθνικής ακαδημίας και κεντρικών συντονιστικών που ενδέχεται να υποκαταστήσουν με τις δράσεις τους την έλλειψη εθνικής στρατηγικής), δημιουργούν ερωτηματικά σχετικά με την ασάφεια του ρόλου τους.

Σε ό,τι αφορά το πρόσφατο νομικό πλαίσιο για τις Οργανώσεις ΚοιΠ (Ν. 4873/2012), ερωτηματικά δημιουργεί η ταχύτητα ψήφισης του νόμου, χωρίς προηγούμενες έρευνες, μελέτες, εθνική στρατηγική για τον εθελοντισμό και διακομματική συνεννόηση. Τα ερωτηματικά επιτείνει η μη πρόβλεψη από τον νόμο διακομματικής συνεννόησης για μία Εθνική Στρατηγική.

Τέλος, η αρχή της ανεξαρτησίας των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών και των ΜΚΟ, με την παράλληλη υποχρέωση της πολιτείας για διατύπωση Εθνικής Στρατηγικής με διακομματική συνεννόηση, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή για να μην δημιουργηθούν προβλήματα είτε προς την μία, είτε προς την άλλη κατεύθυνση. Μέχρι ποιο βαθμό το Κράτος θα ελέγχει τις ΜΚΟ και τις οργανώσεις της ΚοιΠ; Η ανεξαρτησία των οργανώσεων πόσο πρέπει να δεσμεύεται για να εντάσσονται στις απαιτήσεις εγγραφής στο επίσημο μητρώο;

Η διεθνής και ευρωπαϊκή εμπειρία, αλλά και η ελληνική έχει αναδείξει ποικίλα ερωτήματα/προβλήματα για διερεύνηση.

- Είναι πολιτική πράξη ο εθελοντισμός ή χόμπι πολυτελείας;
- Είναι το ατομικό συμφέρον το κίνητρο ή το κοινωνικό με επιδράσεις στο συλλογικό επίπεδο;
- Μπορεί ο εθελοντισμός να βοηθήσει τους εθελοντές, ώστε να έχουν καλύτερη ζωή και πως;
- Δημιουργούνται πολλά προβλήματα από την εμπλοκή και ασάφεια ρόλων μεταξύ εθελοντισμού και φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.
- Πρέπει το δημόσιο να χρησιμοποιεί εθελοντική εργασία; Αν ναι, με ποιους όρους θα πρέπει η εθελοντική εργασία να μην υποκαθιστά την αμειβόμενη εργασία, αλλά να συνεπικουρεί το έργο των δημοσίων φορέων σε συγκεκριμένες δράσεις;

Οι εθελοντές βοηθούν κρατικούς φορείς να επιτελέσουν το έργο τους και να καλυφθούν ανάγκες που δεν καλύπτονται από το κράτος, ενώ παράλληλα η εθελοντική δράση έχει θετικές συνέπειες για τον ίδιο τον εθελοντή. Μπορεί όμως οι εθελοντές να καλύψουν με αυτό τον τρόπο πάγιες ανάγκες που θα έπρεπε να καλύπτονται από μόνιμες δομές του κράτους.

- Οι περισσότεροι φορείς δεν έχουν την δυνατότητα για άμεση και αποτελεσματική ένταξη των εθελοντών στη λειτουργία τους και δεν υπάρχει οργανωμένο πλαίσιο αξιοποίησής τους.
- Ποιο είναι το όριο μεταξύ αμειβόμενης εργασίας και εθελοντισμού;
- Πόσο μια οργανωτική δομή με αποκεντρωμένα τοπικά κέντρα εθελοντισμού είναι αποτελεσματικότερα και με ποιες προϋποθέσεις;
- Τέλος σημαντικό πρόβλημα είναι η θέση που κατέχουν οι εθελοντές σ' ένα φορέα, χωρίς ουσιαστική συμμετοχή στις αποφάσεις, ως να αποτελούν το «κατώτερο προσωπικό» στην ιεραρχία.

Σαφώς ο εθελοντισμός δεν έρχεται να επιλύσει τα πολυσύνθετα προβλήματα των σύγχρονων κοινωνιών. Αποτελεί όμως ένα μοχλό πίεσης προς τις κυβερνήσεις των κρατών ώστε να αλλάξουν πολιτικές σε ζωτικά θέματα.

Για τους πολίτες είναι ένας ενεργός τρόπος παρέμβασης στο κοινωνικό γίγνεσθαι που αναπτύσσεται πέρα από κάθε είδους σκοπιμότητες. Σε μια αισιόδοξη προοπτική θα λέγαμε ότι οι ενεργοί και ευαισθητοποιημένοι πολίτες αποτελούν την ελπίδα για σημαντικές αλλαγές γύρω μας.

7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Διατυπώνουμε τις καταρχήν προτάσεις μας, με βάση την ανάλυση που έχει προηγηθεί και στη βάση των ανοικτών ερωτημάτων προς διερεύνηση, ώστε να δοθούν οι κατευθύνσεις αντιμετώπισης τους. Θεωρούμε απαραίτητο σε επόμενη φάση να μελετηθούν και να εξειδικευτούν.

7.1. Εθνικές Στρατηγικές και Εθνικά Πλαίσια

7.1.1. Εθνική Στρατηγική για άτομα μεγάλης ηλικίας/συνταξιούχους

Να μελετηθεί και να συνταχθεί Στρατηγικό Σχέδιο ή Εθνική Στρατηγική για άτομα μεγάλης ηλικίας/συνταξιούχους, όπου θα αναφέρεται η Εθνική Στρατηγική για την ενεργό γήρανση. Να γίνει διερεύνηση για ειδικό νόμο για την προσαρμογή της κοινωνίας στη γήρανση (όπως υπάρχει στη Γαλλία). Το στρατηγικό αυτό σχέδιο να αποτυπώνει και τον ρόλο του εθελοντισμού για τα άτομα αυτά.

7.1.2. Εθνική Στρατηγική για τον Εθελοντισμό στην Ελλάδα. Εξειδίκευση για άτομα μεγάλης ηλικίας/συνταξιούχους

Να μελετηθεί και να συνταχθεί **Στρατηγικό Σχέδιο ή Εθνική Στρατηγική για τον Εθελοντισμό στην Ελλάδα** (που υπάρχει, όπως είδαμε, σε άλλες χώρες). Θα ήταν μάλιστα σκόπιμο να προβλέπεται δια νόμου η απαραίτητη αυτή αποτύπωσή της πολιτικής αυτής, ο τρόπος σύνταξής της με συμμετοχή των σχετικών φορέων/οργανώσεων, όπως γίνεται με πάρα πολλά άλλα θέματα ανάλογης βαρύτητας.

Σκόπιμο θα ήταν να υπάρχουν ανάλογα στρατηγικά σχέδια και από πλευράς των Ο.Κοι.Π/ΜΚΟ (ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός διαθέτει Στρατηγική 2020-2025).

Το σχέδιο αυτό είναι απαραίτητο να εξειδικεύεται σε διάφορους τομείς, με ξεχωριστή αναφορά στα άτομα μεγάλης ηλικίας και συνταξιούχους, σε συσχετισμό με την διατυπωμένη σε εθνικό πλαίσιο πολιτική για την ενεργό γήρανση.

7.1.3. Συντονιστικό Κέντρο ομπρέλα. Εθνικός φορέας για τον Εθελοντισμό

Ο Ν. 4873/2021 προβλέπει τη σύσταση Δ/νσης Ο.Κοι.Π. και Κοινοφελών Φορέων. Η Δ/ση αυτή έχει την αρμοδιότητα της «διαχείρισης» της βάσης δεδομένων και του Ειδικού Μητρώου.

Δεν υπάρχει ένα εποπτικό όργανο, υπεύθυνο για την κατεύθυνση των δράσεων και των χρηματοδοτήσεων, αλλά και των περαιτέρω προτάσεων επίλυσης των προβλημάτων που δημιουργούνται.

Χρειάζεται κατά την γνώμη μας ένα διακομματικό όργανο για την εποπτεία του αντικειμένου του Ν. 4873/2021 σε ό,τι αφορά τις δράσεις των Οργανώσεων της ΚοιΠ/ΜΚΟ και τις χρηματοδοτήσεις στη βάση της Εθνικής Στρατηγικής για την οποία το διακομματικό αυτό όργανο θα έχει λόγο. Στο όργανο αυτό θα συμμετέχουν και Οργανώσεις της ΚοιΠ/ΜΚΟ.

Σημειώνουμε πως δεν υπάρχει ένα κεντρικό όργανο π.χ. Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Συνταξιούχων (που υπάρχει σε άλλες χώρες), ώστε να συμμετέχουν ενεργά στις αποφάσεις που λαμβάνονται και αφορούν στην ενεργό γήρανση ή τον εθελοντισμό της Τρίτης Ηλικίας.

Η δημιουργία ενός εθνικού φορέα για τον Εθελοντισμό, θεωρούμε ότι είναι αναγκαία και πρέπει να μελετηθεί. Με Μητρώο Εθελοντών, με Μητρώο εθελοντικών οργανώσεων και κυρίως με ολιστική και ολοκληρωμένη κατεύθυνση σε όλα τα επίπεδα. Θα είναι ένας οργανισμός ομπρέλα που θα υποστηρίζει όλες τις δράσεις. Και προφανώς είναι απαραίτητη η Εθνική στρατηγική για τον εθελοντισμό, που έχουμε αναφέρει.

Κρίνουμε αναγκαία την διερεύνηση της θεσμοθέτησης δημιουργίας πλατφόρμας πληροφόρησης ανά τομέα εθελοντισμού, ώστε να είναι σε θέση τα μεγάλης ηλικίας άτομα και οι συνταξιούχοι να ενημερώνονται και να συνδέονται με τις εθελοντικές οργανώσεις που επιθυμούν, γνωρίζοντας τις δράσεις τους. Όπως είδαμε σε χώρες όπως η Ολλανδία υπάρχουν αποκεντρωμένες πλατφόρμες πληροφόρησης για κάθε μεγάλη πόλη. Στις πλατφόρμες αυτές χρειάζεται να μελετηθεί η δυνατότητα όσων επιθυμούν να συνεισφέρουν να γραφούν ως εθελοντές και να τους προταθούν οι κατάλληλες οργανώσεις.

Στο σημείο αυτό αναφερόμαστε ως σημαντική, στην ενέργεια της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας Φύλων (ΓΓΟΠΙΦ) σε συνεργασία με το Υπ. Ψηφιακής Διακυβέρνησης, για τη δημιουργία Ψηφιακού Χάρτη Ισότητας, όπου οι φορείς, δήμοι, Περιφέρειες και ΜΚΟ καταγράφουν τις δράσεις Ισότητας. Κάτι ανάλογο θα μπορούσε να μελετηθεί για έναν Ψηφιακό Χάρτη Εθελοντισμού για τα άτομα μεγάλης ηλικίας, όπου θα καταγράφονται από το σύνολο των φορέων και ΜΚΟ, οι δράσεις τους με στοιχεία γι' αυτές. Κατά τον ίδιο τρόπο πρέπει να διερευνηθεί η ψηφιακή καταγραφή των προτάσεων των μεγάλης ηλικίας ατόμων (ένα είδος ψηφιακού κουτιού όπως λειτουργεί στην Νορβηγία).

Η δημιουργία ενός διαδικτυακού χώρου, μιας Ψηφιακής Πλατφόρμας Ανταλλαγής Δεξιοτήτων όπου οι εθελοντές συνταξιούχοι μπορούν να ανταλλάσσουν δεξιότητες

και γνώσεις μεταξύ τους και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε κοινωνικά και εκπαιδευτικά έργα, είναι μια πρόταση που είναι αναγκαίο να μελετηθεί. Αποτελεί μια διαδικτυακή διασύνδεση εθελοντισμού και οργανώσεων (το πρόγραμμα «Αειθαλεία» με την πλατφόρμα σύζευξης που παρουσιάζει, δίνει το έναυσμα για μια τέτοια πρωτοβουλία). Κάτι ανάλογο υπάρχει στην Νορβηγία με σημαντικά αποτελέσματα.

Η δικτύωση των Οργανώσεων της ΚοιΠ/ΜΚΟ με τους κρατικούς και αυτοδιοικητικούς φορείς ανά θεματική κατηγορία είναι σημαντική. Η δικτύωση αυτή μπορεί να είναι άτυπη. Μπορεί όμως να πάρει και τυπική μορφή με πρόβλεψη νόμου ή με κοινές αποφάσεις (έχουμε αντίστοιχα παραδείγματα για άλλα θέματα όπως π.χ. ο Εθνικός Μηχανισμός Αναφοράς – EMA για trafficking, όπου υπάρχει δικτύωση 15 κρατικών φορέων και 51 ΜΚΟ). Κατά συνέπεια είναι αναγκαίο να υποστηριχθεί η δημιουργία δικτύων και κοινοτήτων εθελοντών συνταξιούχων, ώστε να διευκολυνθεί η ανταλλαγή εμπειριών και η συνεργασία.

7.1.4. Έρευνα/μελέτη για εθελοντισμό. Διευκρίνιση ρόλων φορέων και οργανώσεων

Είναι αναγκαία η έρευνα και ολοκληρωμένη μελέτη για τον εθελοντισμό στην Ελλάδα, που δεν προηγήθηκε της ψήφισης του νόμου 4873/2021, με αρνητικά αποτελέσματα. Η μελέτη θα δώσει αποτελέσματα στο ερώτημα γιατί η Ελλάδα υστερεί, σε σχέση με τις άλλες χώρες, στον τομέα του εθελοντισμού, καθώς και σχετικά με την ασάφεια που υπάρχει σχετικά με τον ρόλο των Εθελοντικών Οργανώσεων, των ΜΚΟ και των Κοινοφελών Ιδρυμάτων και των Φορέων Κοινωνικής Πολιτικής. Και τα δύο ερωτήματα/προβλήματα θα έπρεπε να μελετηθούν πριν την ψήφιση του σχετικού νόμου.

Οι μελέτες που έχουν γίνει είναι αποσπασματικές και η αναφορά τους γίνεται σε στοιχεία παλαιότερα. Η συγκεκριμένη μελέτη θα αποσαφηνίσει τον αριθμό και το είδος των εθελοντικών οργανώσεων στην Ελλάδα, θα αντλήσει στοιχεία από τα διάφορα μητρώα και θα καταδείξει την εικόνα της Κοινωνίας των Πολιτών και των ΜΚΟ.

7.2 Τροποποίηση, βελτίωση, συμπλήρωση νομοθεσίας

Ο νόμος 4873/2021 προσπάθησε να φέρει μίαν οργάνωση σε ό,τι αφορά τις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, αλλά είναι αποσπασματικός. Χρειάζεται ένα επαρκές και συνεκτικό νομοθετικό πλαίσιο οργάνωσης, λειτουργίας και αποτελεσματικής διασύνδεσης των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών με την Πολιτεία (χαρακτηριστικό ότι δημιουργούνται δύο νέα μητρώα τα οποία προστίθενται σε εννέα που ήδη διατηρούνται σε διάφορα Υπουργεία συν αυτά που τηρούν οι περιφέρειες και οι δήμοι). Είναι επίσης αποτρεπτικός για τις μικρομεσαίες

οργανώσεις που είναι η ραχοκοκαλιά του εθελοντισμού (χωρίς να αμφισβητούμε την προσφορά των μεγάλων οργανώσεων).

Ο νόμος δεν περιέχει κανένα όραμα, ούτε η εισηγητική έκθεση που τον συνοδεύει. Δεν υπάρχει αναφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα, στον ρόλο του εθελοντισμού στη σύγχρονη κοινωνία.

Οι υποομάδες του Ειδικού Μητρώου Ο.Κοι.Π, δεν περιέχουν ούτε την κατηγορία «της ενεργού γήρανσης (άτομα μεγάλης ηλικίας και συνταξιούχοι), ούτε τη νεολαία. Χάνεται έτσι η ευκαιρία να υπάρχουν στοιχεία για τις κατηγορίες αυτές, αλλά και να εντοπισθούν οι ελλείψεις. Η άντληση στοιχείων μέσα από τις υπόλοιπες υποομάδες είναι χρονοβόρα και μπορεί να αποδειχθεί αναποτελεσματική.

Πιστεύουμε ότι ο νόμος πρέπει να τροποποιηθεί/συμπληρωθεί αφού διευκρινιστούν όλα τα ερωτήματα που παραμένουν ανοικτά και με συμπληρώσεις αναγκαίες που υπάρχουν στο θεσμικό πλαίσιο άλλων χωρών. Γνώμη μας είναι ότι η ψήφιση του νόμου θα έπρεπε να έπεται σημαντικών βημάτων που έχουν παραληφθεί όπως αναφέραμε στις προηγούμενες προτάσεις μας. Επιλέχθηκε η ταχύτητα ψήφισής του και η «πρόχειρη» και «πεζή» αποτύπωση των θεμάτων που έρχεται να επιλύσει. Απαραίτητη είναι η διακομματική συνεννόηση και η συνεννόηση με τις εθελοντικές οργανώσεις (προτάσεις τους).

Ο νόμος 4873/2021 προσπάθησε να οργανώσει το πλαίσιο της οικονομικής και διοικητικής υποστήριξης των οργανώσεων, αλλά έχει ακόμα κενά που σχετίζονται με το είδος της υποστήριξης των οργανώσεων και των όρων και προϋποθέσεων για την υποστήριξη αυτή. Χρειάζεται απόλυτη διαφάνεια, ενοποίηση των μητρώων και σεβασμό και ενίσχυση και των μικρών οργανώσεων. Σαφώς να υπάρχουν κριτήρια αλλά χρειάζεται περισσότερος έλεγχος. Είναι ανάγκη ίσως να υπάρχει και ένα επιπλέον ετήσιο report για όλες τις οργανώσεις που λαμβάνουν χρηματοδότηση. Η λογοδοσία είναι απαραίτητη για να αποκτήσουν αξιοπιστία και να μην συνδέει ο κόσμος τις οργανώσεις με περίεργες περιπτώσεις κατασπατάλησης χρήματος (π.χ. αρκετοί έχουν αμφιβολία για το ρόλο των ΜΚΟ λόγω περιπτώσεων κακοδιαχείρισης). Τέλος πρέπει να προβλέπεται η συμμετοχή των εθελοντών στην διακυβέρνηση των φορέων που τους αξιοποιούν.

7.3. Αποκέντρωση εθελοντισμού

Έχουν δημιουργηθεί ήδη όπως έχει αναφερθεί κέντρα και οργανώσεις εθελοντισμού σε τοπικό επίπεδο. Είναι αναγκαίο να διερευνηθεί η δυνατότητα αποκέντρωσης σε δημοτικό επίπεδο της χρηματοδότησης, αλλά και της πολιτικής, όπως γίνεται σε άλλες χώρες και έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια. Πρέπει να μελετηθούν διεξοδικά οι προϋποθέσεις για να γίνει αυτό. Πρώτη και απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προϋπάρχει η Εθνική Στρατηγική για τον Εθελοντισμό,

ιδιαίτερα τον εθελοντισμό των ατόμων μεγάλης ηλικίας που μας αφορά. Και δεύτερο να συνοδευτεί αυτό με αποκέντρωση των σχετικών αρμοδιοτήτων.

7.4. Εθελοντική απασχόληση στη Δημόσια Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση

Η εθελοντική δράση συμβάλει καθοριστικά στη θεμελίωση του νέου κοινωνικού κράτους. Σε καμία βέβαια, περίπτωση η εθελοντική εργασία δεν θα πρέπει να απαλλάσσει το Κράτος από τις ευθύνες του, που είναι, μάλιστα, κατοχυρωμένες στο ίδιο το Σύνταγμα. Ο εθελοντισμός λειτουργεί επικουρικά και συμπληρωματικά της κρατικής δράσης αναπληρώνοντας τα κενά που αδυνατεί να καλύψει ο κρατικός μηχανισμός.

Ήδη εθελοντικές οργανώσεις και ΜΚΟ συμμετέχουν και στην Ελλάδα σε θέματα σημαντικά, σε μηχανισμούς του δημοσίου (π.χ. Εθνικός Μηχανισμός Αναφορά – ΕΜΑ, με 15 αρμόδιους δημόσιους φορείς και 51 ΜΚΟ και Ο.Κοι.Π.). Αυτό μάλιστα προβλέπεται από σχετική νομοθεσία.

Θέματα πολιτικής που αναφέρονται σε περισσότερα υπουργεία και δημόσιους φορείς, καθώς και στην Αυτοδιοίκηση, αντιμετωπίζονται με δίκτυα άτυπα ή τυπικά, κεντρικά ή τοπικά, στα οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι δημοσίων και αυτοδιοικητικών φορέων, οργανώσεων της Κοι.Π. και ΜΚΟ, ακόμα και φυσικά πρόσωπα (όπως Δίκτυα για την αντιμετώπιση της Ισότητας Φύλων και της Έμφυλης Βίας).

Κατά συνέπεια η συνεργασία Δημοσίου και Κοι.Π. λειτουργεί ήδη και με θεσμικό τρόπο. Απαραίτητη για αυτό είναι η ευαισθητοποίηση / επιμόρφωση των συμμετεχόντων στελεχών της ΔΔ και της Αυτοδιοίκησης, για την συνεργασία αυτή και τον ρόλο των δικτύων και των οργανώσεων της Κοι.Π. Στα προαναφερόμενα παραδείγματα οι φορείς του Δημοσίου έχουν επιληφθεί της επιμόρφωσης σε μεγάλη έκταση.

Έχει όμως το Δημόσιο της νομιμοποίηση να «προσλαμβάνει» εθελοντές για την κάλυψη των αναγκών του;

Προτείνουμε να μελετηθεί συγκεκριμένα, να προσδιοριστεί με σαφήνεια, να αποσαφηνιστούν οι προϋποθέσεις και οι όροι και κυρίως ποιες θεωρούνται πάγιες ανάγκες της Δ.Δ. και της Αυτοδιοίκησης και ποιες ανάγκες στις οποίες οι εθελοντές συνεπικουρούν.

Στο βαθμό που το Δημόσιο χρησιμοποιεί επικουρικά εθελοντές, να μελετηθεί η δομή των σχετικών υπηρεσιών, ώστε να είναι σε θέση να έχουν τη δυνατότητα για άμεση και αποτελεσματική ένταξη των εθελοντών στην λειτουργία τους, να υπάρχει οργανωμένο πλαίσιο αξιοποίησης τους.

7.5. Αμοιβή/Εθελοντισμός

Ο νόμος όπως έχουμε πει προβλέπει την κάλυψη των εξόδων κίνησης, διαμονής και διατροφής και ειδών εξοπλισμού προβλέπει την καταγραφή των εθελοντών στην ειδική εφαρμογή ΕΡΓΑΝΗ. Κάθε άλλο βάρος για τον εθελοντή (υγειονομική ασφάλεια, ωράριο, ζημιές σε τρίτους, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και νοσοκομειακές δαπάνες) καλύπτεται από την εθελοντική οργάνωση ή τον φορέα. Θεωρούμε ότι χρειάζεται μεγαλύτερη διερεύνηση και επεξήγηση των ορίων μεταξύ αμειβόμενης εργασίας και εθελοντισμού.

Είναι απαραίτητο να διατυπωθεί σε νομικό πλαίσιο η νομική προστασία του εθελοντή συνταξιούχου από ενδεχόμενους κινδύνους και ατυχήματα κατά την διάρκεια της εθελοντικής τους εργασίας. Ο νόμος 4873/2021 προβλέπει αναγγελία στην Εργάνη. Θα πρέπει να αξιολογηθεί αν έχει προχωρήσει, τι προβλήματα υπάρχουν και πως θα μπορούσαν να γίνουν πιο απλές οι διαδικασίες.

Να μελετηθεί και αξιολογηθεί η παραχώρηση φορολογικών κινήτρων – παροχών, στους εθελοντές συνταξιούχους, όπως φοροαπαλλαγές ή φοροελαφρύνσεις, προκειμένου να αυξηθεί το οικονομικό κίνητρο για τη συμμετοχή τους. Χρειάζονται εξειδίκευση ανά περίπτωση όπως Φορολογικές Παροχές για Εκπαίδευση και Κατάρτιση, Πρόσβαση σε Υπηρεσίες και Παροχές (π.χ. δωρεάν ιατρική φροντίδα, δωρεάν μετακινήσεις σε μέσα μαζικής μεταφοράς, ή άλλες κοινωνικές υπηρεσίες).

Η πρόταση αυτή χρειάζεται μεγαλύτερη διερεύνηση θετικών και αρνητικών συνεπειών δεδομένου ότι αποτελεί ένα μεγάλο ανοικτό ερώτημα το κατά πόσον ο εθελοντισμός πρέπει να συσχετίζεται με φορολογικά κίνητρα.

Να διερευνηθεί η δημιουργία συνεργασιών με επιχειρήσεις που θα ενθαρρύνουν τους εργαζομένους και τους συνταξιούχους να συμμετέχουν σε εθελοντικές δραστηριότητες και θα τους παρέχουν ευεξία στον χώρο εργασίας για τον εθελοντισμό.

7.6. Λοιπές επιμέρους προτάσεις

7.6.1. Υποχρεωτική σύνταξη ετήσιων εκθέσεων

Γνώμη μας είναι ότι πρέπει παράλληλα να εκδίδονται υποχρεωτικά Ετήσιες Εκθέσεις για τις δράσεις εθελοντισμού της Τρίτης Ηλικίας (ίσως και να προβλέπονται από νομοθεσία, αλλά σίγουρα να κατατίθενται στη Βουλή), στις οποίες να αξιολογούνται οι δράσεις αυτές, να υπάρχουν στατιστικά στοιχεία όπως ποσοστό εθελοντών στις οργανώσεις, χρόνος προσφοράς, κλπ.

7.6.2. Μελέτη σύνταξης οδηγού που θα απευθύνεται στις εθελοντικές οργανώσεις και στους εθελοντές

Είναι σημαντικό να μελετηθεί και αποτυπωθεί ένας Οδηγός, τόσο για τις εθελοντικές οργανώσεις, όσο και για τους εθελοντές, για την ενεργό συμμετοχή τους στον εθελοντισμό με βάση τον νόμο, αλλά και με πρότυπα ποιότητας με εξειδίκευση για τα άτομα μεγάλης ηλικίας και τους συνταξιούχους.

7.6.3. Δημιουργία Helpdesk καταγγελιών/παραβιάσεων

Μελέτη/διερεύνηση για την δημιουργία Helpdesk για τις καταγγελίες/παραβάσεις που παρουσιάζονται στην εθελοντική απασχόληση και στην λειτουργία των Οργανώσεων της Κοιπ., αλλά και των αρμοδίων υπηρεσιών του Δημοσίου και της Αυτοδιοίκησης. Να αποσαφηνιστεί η λειτουργία του, που εντάσσεται, με ποιους όρους θα λειτουργεί, έλεγχος κλπ.

7.7. Ευαισθητοποίηση - Επιμόρφωση – Εκπαίδευση

Στα προηγούμενα κεφάλαια είδαμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται πολύ χαμηλά στην ανάπτυξη του εθελοντισμού και ιδίως του εθελοντισμού ατόμων μεγάλης ηλικίας που σχετίζεται με την πολιτική ενεργού γήρανσης. Αποδώσαμε την στάση αυτή πέραν του ρόλου που παίζει η οικογένεια στην αντιμετώπιση αυτών των θεμάτων και στην έλλειψη αντίστοιχης κουλτούρας που προέρχεται από την εκπαίδευση. Σε πολλές χώρες της Ευρώπης ο εθελοντισμός είναι βασικό κομμάτι της παιδείας και της εκπαίδευσης.

Επομένως η εκπαίδευση από την πολύ μικρή ηλικία αποτελεί απόλυτη προτεραιότητα και είναι υποχρέωση της πολιτείας να βελτιώσει τη διδασκαλία στα σχολεία είτε με συμπλήρωση των σχολικών εγχειριδίων ή με την εισαγωγή μαθήματος ή εργαστηρίου σχετικού με τον εθελοντισμό και ιδίως τη γενεακή αντιμετώπιση των θεμάτων που προκύπτουν (όχι μόνο θεωρητικά αλλά και πρακτικά με ανάλογες δράσεις).

Ο εθελοντισμός, ως ύψιστη μορφή κοινωνικής ευαισθησίας, ως έκφραση κοινωνικής ευθύνης ενεργών και συνειδητοποιημένων πολιτών και κυρίως ως στάση ζωής, δεν γίνεται πράξη σε ένα μεγάλο ποσοστό εθελοντών και εθελοντικών δράσεων. Συχνά η εθελοντική προσφορά, εκφράζεται ως ένα περιστασιακό χόμπι, είναι μεμονωμένη, αποσπασματική, βραχύχρονη, χωρίς ξεκάθαρους στόχους ή εξαντλείται σε μια στείρα, χωρίς προοπτική, φιλανθρωπία, ειδικότερα σε εορταστικές περιόδους όπου το συναίσθημα της προσφοράς και αλληλεγγύης προς τους κοινωνικά ασθενέστερους είναι πιο υψηλό. Επιπλέον, συχνά, ο εθελοντισμός, νοείται ως ένα βήμα διεξόδου που θα οδηγήσει στην εργασιακή ένταξη, ειδικότερα στις νεότερες ηλικίες ανέργων.

Η ευαισθητοποίηση/επιμόρφωση/κατάρτιση, είναι μία από τις βασικές λειτουργίες, μέσω της οποίας επιδιώκεται να αποκτηθούν τόσο από τους υπαλλήλους/στελέχη των δημοσίων υπηρεσιών και της αυτοδιοίκησης, όσο και από τους εθελοντές, γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες ώστε να αντεπεξέρχονται καλύτερα στα καθήκοντα τους. Επιπλέον επιτυγχάνεται και η μετατροπή της στάσης τους ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις αλλαγές που γίνονται στην σημερινή εποχή.

Ταυτόχρονα η ευαισθητοποίηση των πολιτών για τον εθελοντισμό και την ενεργό γήρανση θα αλλάξει τη στάση μεγάλου αριθμού του πληθυσμού απέναντι σε αυτά τα θέματα.

Η αναγνώριση από την Πολιτεία του μεγέθους της κοινωνικής προσφοράς και η υπεραξία του κοινωνικού αντικτύπου όλων των πρωτοβουλιών και των Οργανώσεων της Κοι.Π., θα παίξει καθοριστικό ρόλο στην κατεύθυνση της αλλαγής των στάσεων. Κατά συνέπεια η κοινωνική αναγνώριση και εκτίμηση στους εθελοντές συνταξιούχους για την πολύτιμη συνεισφορά τους στην κοινότητα και την κοινωνία, είναι πρωταρχική ανάγκη.

Οι διαμορφωτές της κοινής γνώμης όπως π.χ. τα ΜΜΕ, θα πρέπει να προβάλουν συστηματικά εθελοντικές πρωτοβουλίες, προκειμένου να δώσουν στον εθελοντισμό την βαρύτητα που θα έπρεπε να έχει. Εκστρατείες, εκδηλώσεις και καμπάνιες, θα αυξήσουν την ευαισθητοποίηση για τη σημασία της εθελοντικής εργασίας συνταξιούχων και θα προτρέπουν άλλους να συμμετέχουν.

Η προώθηση της επικοινωνίας και ενημέρωσης σχετικά με τις ευκαιρίες εθελοντικής εργασίας για τους συνταξιούχους θα ενθαρρύνουν και άλλους να συμμετέχουν.

Η επιμόρφωση/κατάρτιση των δημοσίων υπαλλήλων και στελεχών του Δημοσίου και της Αυτοδιοίκησης που απασχολούνται στον τομέα του εθελοντισμού και ενεργού γήρανσης, αλλά και αυτών που απασχολούνται σε τομείς που αυξάνεται η εθελοντική απασχόληση, είναι αναγκαία.

Η προώθηση οργανωμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους εθελοντές συνταξιούχους, προκειμένου να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να είναι πιο αποδοτικοί στις εθελοντικές τους εργασίες, είναι επιβεβλημένη.

Η δημιουργία ειδικών Κοινοτήτων Εκπαιδευτικού Εθελοντισμού για συνταξιούχους, που θα επικεντρώνονται σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, όπως τη διδασκαλία, την ανάγνωση και την προώθηση της παιδείας στην τρίτη ηλικία, είναι πολύ σημαντικό έργο.

Τέλος είναι αναγκαία η προώθηση προγραμμάτων που θα ενθαρρύνουν την κοινωνική ενσωμάτωση των εθελοντών συνταξιούχων και τη συμμετοχή τους σε

κοινωνικές δραστηριότητες, εργαστήρια δεξιοτήτων, διαγενεακά εργαστήρια – κέντρα πολλαπλών γενεών, πολιτιστικού περιεχομένου κλπ.

Κατά συνέπεια και σε συνέχεια με τα προαναφερόμενα, προτείνουμε την δημιουργία ενός ολοκληρωμένου προγράμματος Εκπαίδευσης, Επιμόρφωσης και Ευαισθητοποίησης για τον εθελοντισμό, τον εθελοντισμό ατόμων μεγάλης ηλικίας και συνταξιούχων και τη γενεακή αντιμετώπιση των θεμάτων. Το πρόγραμμα αυτό που θα οριστικοποιηθεί μετά από κατάλληλη ανίχνευση αναγκών, θα απευθύνεται με τα κατάλληλα, διαφοροποιημένα προγράμματα σεμιναρίων ή εργαστηρίων ή ημερίδων και αντίστοιχου εκπαιδευτικού υλικού, σε στελέχη του Δημοσίου, σε εθελοντές και εθελόντριες, όπως επίσης και σε στελέχη των εθελοντικών οργανώσεων και των ΜΚΟ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γαβριήλ Αμίσης, Καθηγητής Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλειας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Άρθρο με τίτλο «Αναγκαία η Εθνική Στρατηγική Ενεργού Γήρανσης», Νοέμβριος 2023.
2. Μπούρχα Κυριακή, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική, Κοστολόγηση της εθελοντικής εργασίας σε μη κυβερνητικές οργανώσεις, Ιανουάριος 2015.
3. Μυρωτής Παναγιώτης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Π.Μ.Σ: Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Πολιτικές στην Εκπαίδευση, Ακαδημαϊκό Έτος: 2020-2021, Διπλωματική Εργασία Ο Ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στις Δημόσιες Πολιτικές Μια περιπτωσιολογική μελέτη, Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μενδρινού Μαρία
4. Πρόγραμμα Αειθαλεία, Μελέτη καλών πρακτικών εθελοντισμού και καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, Επιμέλεια μελέτης: Μανόλης Μέντης, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης & Κοινωνικής Εργασίας, Πανεπιστήμιο Πατρών – Επιστημονικά Υπεύθυνος Προγράμματος «ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ», Συντάκτες μελέτης: Κωνσταντίνος Στολάκης, Γηρύατρος, Υποψήφιος Διδάκτορας και εξωτερικός συνεργάτης του Πανεπιστημίου Πατρών και Φώτης Τάτσης, Οικονομολόγος, Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και εθελοντής στο Πρόγραμμα «ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ» , ΠΑΤΡΑ 2023
5. Πανεπιστήμιο Πατρών, Πρόγραμμα Αειθαλεία, Δράσεις και πρακτικές της ενεργού γήρανσης που εφαρμόζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Απρίλιος 2023.
6. AGE Platform Europe, Ενεργοί Ευρωπαίοι Πολίτες Μεγαλύτερης Ηλικίας: Ένας οδηγός για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Νοέμβριος 2013, https://www.age-platform.eu/sites/default/files/25694_Guide_EU-institut_politiq_2014_EL.pdf
7. ETHELOPOLIS (ΕΘΕΛΩΠΟΛΙΣ) – Εθνικό Δίκτυο Πολιτών Πόλεων Εθελοντισμού, Διαδικτυακή και Διαδραστική Πλατφόρμα Εθελοντισμού για δήμους, <https://ethelopolis.com/>
8. Έργο VAI, Εγχειρίδιο προσανατολισμού για τον εθελοντισμό, Ένας οδηγός για τους εθελοντικούς οργανισμούς και για όσους σκοπεύουν να γίνουν, 12/2018. https://www.vai-project.eu/wp-content/uploads/2019/05/Orientation-anual_greek.pdf

9. Ευρωπαϊκό Βιβλιάριο, Ενεργός Γήρανση, Re-Plan-Years 2014 – 2020, www.replay-project.eu
10. Έρευνα για την συνεισφορά της Κοινωνίας των Πολιτών στην ελληνική οικονομία, υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active Citizens Fund στην Ελλάδα, με φορέα υλοποίησης το Ίδρυμα Μποδοσάκη και υπεργολάβο το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ), 2023, ΙΟΒΕ (civilsocietycontribution.gr).
11. Ολιστικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εθελοντών της Ακαδημίας Εθελοντισμού HELPHELLAS, <https://www.forum-training.gr/course/dwrean-olistiko-programma-ekraideushs-helph-academy-forum/>
12. Νόμος 233 Α'/27.09.2005, Οργανισμός Εθελοντισμού «Έργο Πολιτών».
13. Νόμος 4873 ΦΕΚ Α 248/16-12-2021, σχετικός με την προστασία του εθελοντισμού, την ενίσχυση της δράσης της Κοινωνίας των Πολιτών, τα φορολογικά κίνητρα για την ενίσχυση της κοινωφελούς δράσης των Ο.Κοι.Π. και λοιπές διατάξεις.
14. Εισηγητική Έκθεση Νόμου 4873 ΦΕΚ Α 248/16-12-2021